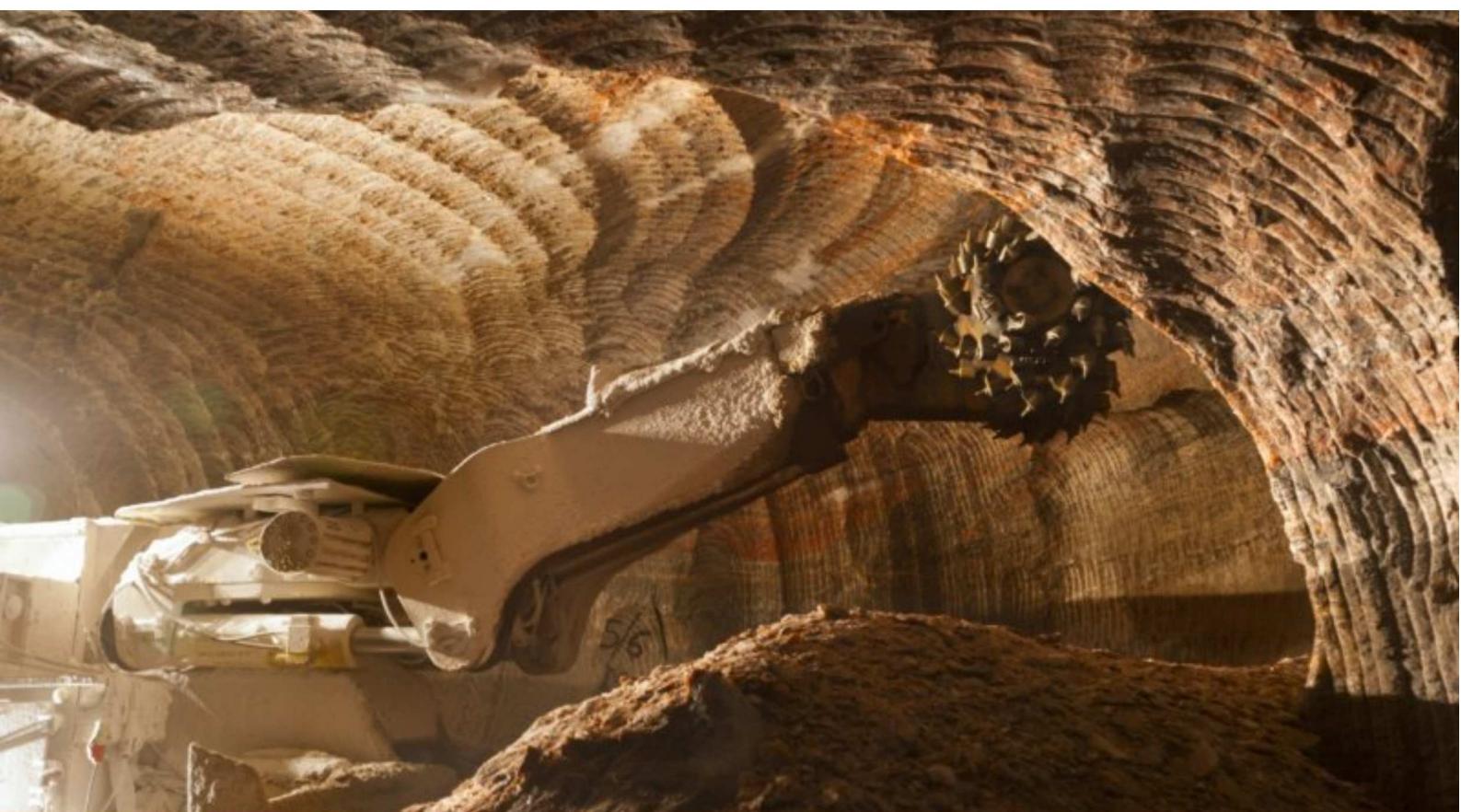

Treball de fi de grau

COMPLICITATS INSTITUCIONALS I CAPITALISME VERD: EL CAS D'ICL IBERIA AL BAGES

Iona Crusat Reig

Doble grau en Ciències Polítiques i Sociologia

Josep Espluga Trenc

Tutor, membre del Grup d'Estudis en Innovació,
Governança i Polítiques Públiques

Curs 2024/2025

23 de maig de 2025

*Hi ha culpables amb ànim de lucre,
Amb noms i cognoms que els fan immunes a la justícia urbanita.*

*Ostenten càrrecs,
dominen la paraula,
Somriuen i t'abracen.
Criminals amb tratge,
mentre assenyalen cap a l'altra banda,
que som nosaltres, els pobres morts de gana:
els responsables!*

Mal de muntanya, us colgui en terra!

Remei de Ca la Fresca, "Mal de Muntanya"

AGRAÏMENTS

A totes les persones les persones que han donat el seu temps per a investigar i desemmascarar els empresaris, polítics i poderosos que s'aproprien d'unes terres que ens pertanyen a totes, i que es lucren explotant-les. I especialment, a totes aquelles que han dedicat la seva vida a defensar el territori del Bages, i els rius del Llobregat i del Cardener. Gràcies a la vostra tasca, estem una mica més a prop d'assegurar una vida llarga, justa i bonica per la Terra i la humanitat.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	4
CLAUS TEÒRIQUES I ESTAT ACTUAL DE LA RECERCA	6
Estat de la qüestió	6
Marc teòric	8
MODEL D'ANÀLISI.....	11
Conceptualització	11
Representació gràfica del model.....	12
Hipòtesis	12
Dimensionalització.....	12
METODOLOGIA	14
Disseny metodològic	14
Font de les dades	15
Descripció de l'àrea d'estudi: la comarca del Bages, Sallent i Súria	16
RESULTATS	18
Unes institucions capturades en la lògica extractivista	18
Impunitat per ICL: quan la justícia no garanteix reparació	27
El gir verd d'ICL? El Pla Phoenix com a operació de relegitimació.....	31
DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS	38
BIBLIOGRAFIA.....	40
ANNEXOS	48
1. Cronologia sobre la gestió dels residus salins (1989-2025)	48
2. Ampliació de l'anàlisi de la captura institucional en la lògica extractivista	59
3. Recursos interposats en contra d'ICL Iberia	61

INTRODUCCIÓ

La mineria de potassa al Bages ha estat històricament un dels eixos centrals del desenvolupament econòmic de la comarca. Aquesta activitat extractiva ha generat, però, greus impactes ambientals, com l'acumulació de runams salins, la contaminació de recursos hídrics i la degradació paisatgística, especialment als rius Cardener i Llobregat. És per això que diversos col·lectius ecologistes de la zona han impulsat múltiples sentències judicials en contra l'actual empresa gestora de les mines, ICL Iberia, per a limitar i regular les seves repercussions ambientals.

Ens trobem en un moment d'inflexió marcat per la crisi ecosocial i les transformacions legislatives vinculades a la transició ecològica i energètica, que han impulsat noves narratives de sostenibilitat. És en aquest context que la multinacional ICL Iberia ha impulsat el Pla Phoenix, un projecte que es presenta com a compromís amb la mineria sostenible i la protecció ambiental, però que també es pot llegir com una estratègia de neteja d'imatge i ampliació de negoci dins del paradigma del capitalisme verd.

Aquest treball parteix de la hipòtesi que la consolidació d'ICL Iberia en el sector miner al Bages ha estat possible gràcies a una combinació de suport institucional, marcs legals flexibles i una estratègia empresarial orientada a adaptar-se a les exigències ambientals sense qüestionar el model extractiu. La recerca es pregunta, per tant: **Quin ha estat el paper de les institucions polítiques catalanes en termes de suport econòmic, responsabilitat jurídica i compromís ambiental, en la consolidació d'ICL al Bages, i especialment en la implementació del Pla Phoenix?**

Aquesta pregunta es desenvolupa a partir de tres grans eixos d'anàlisi, que corresponen també, als objectius que pretén assolir la recerca. En primer lloc, es pretén explorar quina ha estat la implicació de les institucions catalanes en la gestió de les mines, i sobretot, en la gestió de les problemàtiques ambientals derivades de la salinització del territori. En segon lloc, la intenció és examinar quines conseqüències ha patit ICL Iberia com a resultat de les demandes judicials en la seva contra. Per a això, s'analitzarà la resposta institucional i jurídica davant els

litigis i denúncies ambientals contra ICL, valorant l'efectivitat de la regulació vigent i el grau de responsabilitat empresarial exigida. Finalment, es fa una anàlisi crítica del Pla Phoenix com a estratègia de sostenibilitat, identificant fins a quin punt aquest pla representa un compromís ambiental real o bé una operació de greenwashing inscrita dins del capitalisme verd.

Aquest treball es fonamenta en una revisió teòrica de conceptes com *legalitat convenient* (Pécaut, 2001), *flexibilització ambiental* (Gudynas, 2015; Ballón et al., 2018), *captura institucional* (Gudynas, 2012; Svampa, 2013; Boyd et al., 2011) i *capitalisme verd verd* (Foster, 2002; Fraser 2019; Boyd et al. 2011). Amb aquesta investigació, doncs, no només busca comprendre el paper de les institucions respecte al projecte extractiu miner del Bages, sinó també contribuir a un debat més ampli sobre les tensions entre sostenibilitat, economia i poder polític en el context de la transició ecològica.

CLAUS TEÒRIQUES I ESTAT ACTUAL DE LA RECERCA

Estat de la qüestió

Per comprendre els conflictes socioecològics contemporanis, és fonamental analitzar la trajectòria històrica del capitalisme i el paper que hi juga l'extractivisme com a forma d'explotació de la natura. Autors com Gudynas (2009, 2012, 2015), Acosta (2012, 2016), Seoane (2014), o Bebbington (2009), han contribuït a conceptualitzar l'extractivisme no només com una pràctica econòmica basada en l'extracció massiva de recursos naturals per a l'exportació, sinó com un patró estructural d'acumulació que s'arrela en la colonialitat. Aquest model, inicialment desplegat pels imperis europeus sobre els territoris d'Amèrica, Àfrica i Àsia, ha perpetuat una divisió internacional del treball que assigna al Sud Global la funció de proveïdor de matèries primeres.

Gudynas (2012) defineix l'extractivisme com l'extracció de grans volums de recursos amb poc o nul processament local, mentre que Seoane (2014) insisteix que el terme “model extractiu exportador” permet entendre un patró comú entre activitats com la mineria, el turisme massiu o les plantacions extensives: totes comparteixen una lògica de saqueig i devastació ambiental. Per Acosta (2012), l'extractivisme és, històricament, un mecanisme d'acumulació per espoli colonial i neocolonial, encara vigent avui en el marc de la globalització neoliberal.

En aquest context, Seoane (2014) analitza l'evolució de les formes d'acumulació capitalista, destacant com, des dels anys vuitanta, el neoliberalisme ha impulsat l'acumulació per desposseïció (Harvey, 2004), és a dir, la mercantilització de béns comuns naturals, socials i simbòlics. Aquesta dinàmica, vinculada a processos com la privatització de serveis, la precarització laboral o l'extractivisme cultural, comporta una violència estructural al servei de les corporacions transnacionals, que troba expressió en la conflictivitat social als territoris afectats pels megaprojectes extractius (Roux, 2008; Gilly i Roux, 2009).

La mineria constitueix una de les expressions més representatives del model extractivista i ha tingut un paper clau en el desenvolupament històric del capitalisme. Durant el període colonial, l'extracció de minerals com l'or i la plata va servir per finançar els estats europeus, impulsar els mercats financers i consolidar el comerç global. A més, la mineria va proporcionar les matèries primeres —com el ferro i el carbó— que van permetre l'acceleració de la industrialització al Nord global (Acosta, 2012). Aquesta relació desigual entre territoris extractors i centres de consum ha enfortit, històricament, la divisió internacional del treball i les relacions colonials.

En el context contemporani, el neoliberalisme ha aprofundit l'expansió de la mineria, especialment al Sud global, amb l'objectiu de maximitzar el creixement econòmic a costa de les comunitats locals i el medi ambient. L'actual transició energètica i la demanda creixent de minerals com el liti, el coure o el níquel han reforçat el paper estratègic de la mineria en el capitalisme global.

Tot i que el Sud global ha estat el territori més afectat, la lògica extractivista també ha impactat el Nord global. Porto Gonçalves (2009) assenyala que la colonització no sols va generar una dependència geopolítica, sinó que va establir una *colonialitat del poder* (Quijano, 2000), que perdura a través de formes de coneixement, imaginaris socials i estructures de poder. Aquesta mentalitat colonial es reproduïx actualment en la subordinació de territoris locals als interessos econòmics d'actors externs, afectant les dimensions polítiques, culturals i jurídiques de les comunitats (Machado & Rossi, 2017).

L'explotació minera industrial es basa en l'extracció intensiva i accelerada de recursos formats en escales geològiques de llarga durada. Encara que les reserves minerals d'alta qualitat s'estan esgotant, els preus elevats del mercat global continuen incentivant l'activitat. Tanmateix, aquests preus no internalitzen els costos ambientals i socials que assumeixen els territoris afectats (Acosta, 2012) perpetuant una dinàmica de saqueig i deteriorament ecosocial pròpia del model extractivista.

Marc teòric

Un dels trets fonamentals del model extractiu contemporani és la seva capacitat d'adaptació a les peticions del capital transnacional mitjançant canvis institucionals i normatius que, lluny de limitar-ne l'expansió, en reforcen la legitimitat. Aquesta adaptabilitat es tradueix en la producció d'un entorn jurídic i polític permissiu que garanteix la continuïtat de les activitats extractives en nom del creixement econòmic o el desenvolupament. En aquest context, conceptes com *legalitat convenient* (Pécaut, 2001), *flexibilizació ambiental* (Ballón et al., 2018; Gudynas, 2015a), i *cooptació estatal* (Gudynas, 2015b; Vargas, 2023)), ofereixen eines analítiques rellevants per comprendre com es construeix i consolida aquest règim d'acumulació.

El concepte de legalitat convenient, formulat per Pécaut (2001), al·ludeix a una configuració jurídica dissenyada estratègicament per afavorir els interessos de determinats grups de poder. Aquesta legalitat no és arbitrària, sinó que respon a una lògica política orientada a preservar relacions de dominació, garantint l'ús del dret com a instrument d'estabilitat institucional per als sectors hegemònics. En l'àmbit extractiu, això es tradueix en marcs normatius que afavoreixen els drets de les empreses per sobre dels drets ambientals, socials o territorials de les comunitats afectades. D'aquesta manera, el sistema legal no només permet, sinó que legitima pràctiques depredatòries, tot desplaçant qualsevol oposició política o social cap als marges de la il·legalitat o de la deslegitimació.

Gudynas fa ús del concepte de *derrame* o *efectos derrame* (vessaments) de l'extractivisme, d'entre els quals assenyala la flexibilització ambiental. Gudynas defineix la flexibilització ambiental com la pràctica de “contar con estándares más bajos, tolerar excepciones, o debilitar el control” (2015: 76). Aquesta es concreta en mecanismes com la conversió de les avaluacions d'impacte ambiental (EIA) en simples tràmits administratius o la reducció de les sancions davant incompliments. A més, s'hi sumen els subsidis perversos, com ara incentius fiscals, energia barata, o facilitats logístiques per a les empreses (Gudynas, 2018). Aquests mecanismes contribueixen a consolidar un entorn normatiu dòcil que

afavoreix la rendibilitat del capital extractiu, sovint a costa de drets col·lectius i del medi ambient.

Aquestes dinàmiques deriven sovint en processos de cooptació estatal o captura institucional, on les institucions públiques perden capacitat crítica i es converteixen en operadores funcionals del model extractivista. Gudynas (2012) assenyala que aquesta captura implica una transformació de l'Estat en promotor i garant de les activitats extractives, amb la consegüent erosió de la seva funció protectora i deliberativa. Segons Svampa (2013), aquesta cooptació institucional forma part del consens dels *commodities*¹, un pacte implícit entre el capital extractiu i els governs, que desactiva o neutralitza la resistència social. La noció de cooptació estatal fa referència al procés mitjançant el qual l'Estat, o determinades institucions públiques, passen a actuar sota els interessos de grans empreses, limitant el seu rol de regulació, protecció i control democràtic (Vargas, 2023). La cooptació pot ser directa, a través de la influència política o econòmica de les corporacions, o més subtil, mitjançant la internalització de lògiques de gestió neoliberals que afavoreixen l'expansió de les activitats extractives. Quan es produeix aquesta cooptació, l'Estat deixa de ser un agent de defensa del bé comú i esdevé un actor facilitador de l'espoli, relegant els drets ambientals i socials a un pla secundari.

En el context llatinoamericà, Eduardo Gudynas (2015b) descriu amb claredat aquest procés com una captura dels aparells estatals per part d'interessos extractivistes. Segons l'autor, molts governs, inclosos els progressistes, han esdevingut promotors i garants de les activitats extractives, desdibuixant la separació entre funcions públiques i interessos privats. Aquest fenomen pot comportar la pèrdua d'autonomia institucional i una desarticulació dels mecanismes de control i fiscalització ambiental. En aquest sentit, Gudynas (2018) es refereix al desenvolupament d'un "Estat compensador" que recolza dinàmiques pròpies de l'economia capitalista, alhora que pretén regular-la i intervenir-hi, però només quan no es posen en risc els processos d'acumulació. La forma

¹ Béns considerats homogenis sense tenir en compte el seu origen, pateixen un procés d'estandarització i són comercialitzats en grans quantitats.

d'intervenció és a través de mesures de compensació social i ambiental, per tal de trobar un equilibri entre alimentar l'extractivisme i amortir els seus efectes. Sota aquestes dinàmiques polítiques, hi ha un substrat d'una "cultura del desenvolupament" que reproduïx estratègies basades en el creixement econòmic, alhora que invisibilitza els impactes socials i ambientals de l'extractivisme (Gudynas, 2015a).

Aquesta tendència també ha estat analitzada per autors com Boyd, Pellegrini i Gross (2011), que denuncien la cooptació de les polítiques ambientals globals sota el paraigua del capitalisme verd, mostrant com discursos com la sostenibilitat o la compensació poden esdevenir instruments de legitimació de pràctiques depredadores. Autors com James O'Connor (2018) o John Bellamy Foster (2002) han assenyalat la profunda contradicció del capitalisme verd en tant que el sistema no pot funcionar sense una destrucció ecològica continua. Tanmateix, el capitalisme verd és una resposta ideològica que busca ocultar les contradiccions ecològiques estructurals del sistema mitjançant el *greenwashing* i l'ecoeficiència superficial (Foster, 2002). El capitalisme verd s'ha d'entendre, doncs, com la manera que té el capitalisme d'incorporar les demandes ecologistes sense que els processos d'acumulació de capital surtin perjudicats, i més, les utilitza per a reproduir-se. Nancy Fraser (2019) ho entén com una forma més de cooptació per la qual no se solucionen les crisis, sinó que les reconfigura per continuar extraient valor de la natura i dels béns comuns.

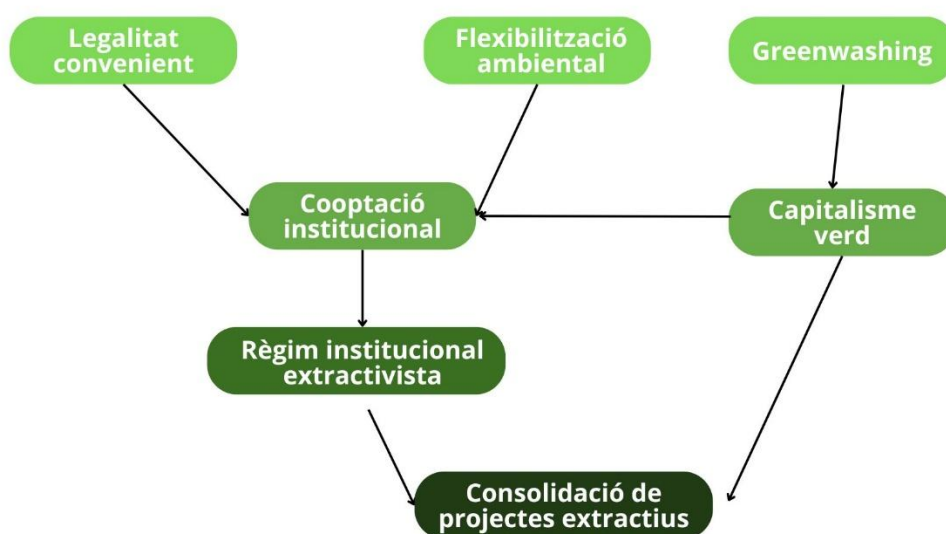
Així doncs, el triangle format per la legalitat convenient, la flexibilització ambiental i la cooptació estatal permet entendre com es consolida un règim institucional extractivista (Harvey, 2004, Svampa, 2009, Gudynas, 2018; Boyd, et al., 2008), que blinda l'activitat de les empreses, neutralitza l'oposició social i converteix l'Estat en garant de la lògica acumulativa del capital. Aquesta estructura de poder no només s'expressa en les lleis i les polítiques, sinó també en els imaginaris i en la governança quotidiana dels territoris afectats per l'extractivisme. Alhora, utilitza el capitalisme verd com a narrativa de sostenibilitat que legitima l'activitat extractiva, malgrat la destrucció del territori que genera, i que alhora permet el seu creixement econòmic sense límits.

MODEL D'ANÀLISI

Conceptualització

- **Legalitat convenient** (Pécaut, 2001): Pràctica institucional mitjançant la qual el marc legal es redefineix o adapta de manera estratègica per permetre activitats que, en altres contextos, serien considerades irregulars o il·legítimes. Serveix per blindar jurídicament projectes extractius i facilitar la inversió privada.
- **Flexibilització ambiental** (Gudynas, 2015a; Ballón et al., 2018): Procés de rebaixa dels estàndards de protecció ambiental a través de l'ús de subsidis, excepcions normatives o debilitament de mecanismes de control.
- **Captura institucional** (Gudynas, 2018; Svampa, 2013; Boyd et al., 2011): Procés mitjançant el qual l'Estat es transforma en promotor i garant dels interessos del capital extractiu, debilitant el seu rol com a regulador i protector dels drets col·lectius i ambientals.
- **Capitalisme verd** (Foster, 2002; Fraser 2019; Boyd et al. 2011): Adaptació ecològica del capitalisme per mantenir lògiques extractives sota un discurs sostenibilitat.
- **Règim institucional extractivista** (Harvey, 2004, Svampa, 2009, Gudynas, 2018; Boyd, et al., 2008): Conjunt de mecanismes (jurídics, econòmics i polítics) que permeten sostenir i legitimar la continuïtat de projectes extractius a través de l'adaptació institucional i la desactivació del conflicte

Representació gràfica del model

Hipòtesis

H1: Sota una lògica de captura institucional, les administracions públiques catalanes, han facilitat la instal·lació i consolidació d'ICL com a model extractiu explotador de les mines de sal del Bages.

H2: La prevalença d'una legalitat convenient i d'una dinàmica de flexibilització ambiental en la normativa han facilitat que les conseqüències dels processos penal i contenciosos, on la multinacional ICL Iberia s'ha vist involucrada, hagin estat mínimes.

H3: El Pla de Mineria sostenible d'ICL (Pla Phoenix), presentat com una eina de protecció del medi ambient, pot ser interpretat com una nova estratègia de creixement econòmic vinculada al capitalisme verd.

Dimensionalització

Legalitat convenient

- **Selectivitat normativa:** aplicació selectiva de la llei, on determinades normes es fan complir amb rigor, mentre que d'altres s'ignoren o es flexibilitzen per protegir interessos econòmics o polítics.

- **Reformulació normativa:** canvis legals o reguladors a mida de projectes empresarials.
- **Producció d'impunitat:** protecció dels responsables dels danys ambientals a través de buits legals, feblesa institucional o falta de sancions efectives.

Flexibilitat ambiental

- **Minimització de les autoritzacions ambientals:** conversió de les avaluacions ambientals en tràmits administratius formals però poc efectius.
- **Reformes d'esquemes d'ordenament territorial**
- **Externalització de costos ambientals:** falta de garanties o fiances suficients per cobrir restauracions i danys
- **Subsidis perversos:** facilitats econòmiques com incentius fiscals, energia barata o infraestructures públiques per al sector extractiu.

Captura institucional

- **Abandó de la sobirania reguladora:** renúncia de l'Estat a exercir les funcions de control ambiental i social.
- **Desviació de funcions estatals:** promoció de l'extractivisme des de polítiques públiques.

Capitalisme verd

- **Greenwashing:** estratègies comunicatives que oculten impactes reals sota una aparença de responsabilitat ecològica.
- **Economització de la natura:** transformació dels béns naturals en actius mercantilitzables.
- **Instrumentalització de la normativa ambiental:** procés pel qual les empreses utilitzen normatives ambientals per a legitimar pràctiques extractives sota el paraigua de la sostenibilitat.

METODOLOGIA

Aquest treball adopta una estratègia metodològica qualitativa per tal d'analitzar com les institucions catalanes, espanyoles i europees han contribuït a la consolidació del model extractiu d'ICL Iberia, quines conseqüències ha tingut per a l'empresa l'acció judicial contra els seus impactes ambientals i socials, i quin paper juga el Pla Phoenix com a possible expressió del capitalisme verd. L'enfocament qualitatiu permet examinar de forma contextualitzada i crítica les relacions entre actors institucionals, normatius i econòmics, així com els discursos que emanen d'aquests espais.

Disseny metodològic

El disseny metodològic s'ha estructurat en tres eixos d'anàlisi corresponents als objectius específics. L'objecte d'estudi se centra en el cas d'ICL Iberia (abans Iberpotash), multinacional que explota les mines de potassa del Bages, i la seva relació amb el sistema institucional i normatiu a escala catalana, espanyola i europea.

Anàlisi del suport institucional al projecte extractiu (hipòtesi 1)

Per estudiar la hipòtesi que les institucions han facilitat la consolidació d'ICL com a model extractiu, s'ha dut a terme una línia de temps analítica que reconstrueix les decisions polítiques, urbanístiques i ambientals que han condicionat la gestió dels residus salins. A més, s'han analitzat subvencions i ajudes públiques dirigides a ICL, amb fonts com el Portal de Transparència, el portal web de Montsalat i la premsa local i especialitzada.

Aquesta cronologia ha estat complementada amb una anàlisi documental de normatives, plans urbanístics i polítiques públiques que regulen l'activitat minera. Les fonts analitzades inclouen lleis i decrets del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC), del Boletín Oficial del Estado (BOE), així com documents del Parlament Europeu i de la Comissió Europea sobre normativa ambiental i extractiva. També s'ha revisat la legislació específica que ha afectat el desenvolupament dels runams salins i els projectes d'infraestructura vinculats.

Anàlisi de les repercussions judicials (hipòtesi 2)

Per contrastar la hipòtesi que aborda les conseqüències derivades dels processos judicials contra ICL Iberia, s'ha fet una anàlisi documental del conjunt de processos contenciosos i penals des del 1997 fins a l'actualitat. Les dades inclouen sentències judicials, recursos, resolucions administratives i informes de fiscalia, així com les repercussions econòmiques i legals derivades.

Aquest treball s'ha completat amb una entrevista semiestructurada a un activista mediambiental implicat en algunes de les denúncies i en el seguiment dels litigis.

Anàlisi del Pla Phoenix i discurs sobre sostenibilitat (hipòtesi 3)

Per examinar el Pla de Mineria Sostenible (Pla Phoenix), s'ha realitzat una revisió crítica de documents corporatius d'ICL Iberia, com ara memòries de sostenibilitat, informes ambientals, comunicats de premsa, i el blog incorporat en el portal web.

S'ha dut a terme una anàlisi del discurs aplicada als materials corporatius i a les declaracions d'autoritats polítiques per identificar quins marcs interpretatius s'empren per legitimar el Pla Phoenix com una estratègia de transició verda, i si aquest relat amaga processos de greenwashing.

Font de les dades

Les dades secundàries emprades són de caràcter documental i legal, provinents de fonts oficials (DOGC, BOE, TSJC), organitzacions ecologistes (Montsalat, Plataforma ProuSal), premsa (Regió7, Nació Digital, El País, El Salto) i informes tècnics i ambientals. Les dades primàries s'han recollit mitjançant una entrevista a una activista del territori.

Aquest enfocament metodològic busca oferir una comprensió integral de les dinàmiques entre estat i empresa en el marc d'un projecte extractiu, identificant tant les formes de suport institucional com els límits i oportunitats de la via judicial, i contribuint a una anàlisi crítica del discurs corporatiu sobre sostenibilitat.

Descripció de l'àrea d'estudi: la comarca del Bages, Sallent i Súria

La comarca del Bages, situada al centre de Catalunya, compta amb 185.352 habitants, dels quals una mica menys de la meitat resideixen a Manresa (Idescat, 2025a). Sallent i Súria són municipis mitjans, amb 6.072 habitants a Súria (Idescat, 2025b) i 6.932 a Sallent (Idescat, 2025c). La població presenta un envelliment progressiu, amb una disminució de les franges més joves. La taxa d'estrangeria és del 12,37%, amb una presència destacada de persones originàries del Marroc, Romania, la Xina, Hondures i Ucraïna (Consell Comarcal del Bages, 2024).

Pel que fa a la situació socioeconòmica, la renda mitjana anual de 2024 a la comarca és de 14.890 €, amb xifres semblants a Súria i Sallent (Consell Comarcal del Bages, 2024). Tot i tenir una elevada facturació per càpita (64.034 € a Sallent i 110.818 € a Súria), la renda mitjana individual representa només entre el 13,7% i el 22,4% de la facturació (Diputació de Barcelona, 2024), cosa que apunta a una escassa redistribució dels beneficis empresarials. Malgrat això, els índexs de desigualtat (Gini i P80/P20) a Sallent i Súria són relativament baixos (Consell Comarcal del Bages, 2024). L'activitat econòmica està fortament dominada per la indústria (51% de la facturació comarcal), i dins el sector primari destaquen les indústries extractives, especialment la mineria de potassa (Diputació de Barcelona, 2024).

La Conca Potàssica Catalana és explotada a través de la indústria minera des del 1925. El 1998, Iberpotash, ara ICL Iberia², filial del grup israelià ICL, adquireix els drets d'explotació de les mines de Súria i Sallent. Des del 2020 només es troba activa la mina de Súria, ja que arran de l'accident mortal d'un treballador, aquell mateix any, es va aturar l'activitat productiva de la mina de Vilafruns (Sallent) (Regió7, 2020, 25 de juny).

El grup ICL dedica la seva activitat productiva i comercial a la fabricació de fertilitzants, metalls i altres productes químics d'ús especial. Opera 38 plantes de

² El 2014 adopta el nom de ICL Iberia Súria & Sallent, així que aquest serà el nom usat al llarg de la investigació.

producció entre Israel, Europa, Amèrica i a la Xina (ICL Iberia, s.d.). L'any 2023, compta amb una plantilla de 13.000 treballadors, 918 dels quals treballen a l'Estat espanyol (ICL Group, 2024), i 758 al Bages (ICL Iberia, 2024), i a part té treballadors subcontractats a través d'empreses externes³. L'any 2023 ICL Iberia va produir 600.575 tones de potassa i va facturar 322 milions d'euros (Trinade, 2024, 25 de març).

³ Sorigué, Dragados S.A., TAIM WESER, són algunes d'elles.

RESULTATS

Unes institucions capturades en la lògica extractivista

A través del recull cronològic⁴ dels esdeveniments i actuacions institucionals amb relació a la mineria d'ICL i la gestió de residus s'ha respost a la primera hipòtesi: *Sota una lògica de captura institucional, les administracions públiques catalanes, han facilitat la instal·lació i consolidació d'ICL com a model extractiu explotador de les mines de sal del Bages.*

L'anàlisi històrica ha permès comprovar que les institucions catalanes han facilitat que l'empresa ICL Iberia s'instal·li al territori i han afavorit activament els seus interessos. S'ha produït una aliança entre la multinacional i les institucions catalanes, de forma que aquestes han abandonat parcialment el seu rol de protecció del bé comú, i han actuat com a promotores i garants de l'activitat extractiva.

Aquesta captura institucional es pot veure reflectida en 4 dimensions diferents:

- **Dimensió 1:** Finançament públic de diversos projectes d'expansió d'ICL.
- **Dimensió 2:** Col·laboracions público-privades entre l'empresa i les institucions catalanes.
- **Dimensió 3:** Relaxació de les mesures de prevenció i protecció legal davant dels impactes ambientals que genera l'activitat minera.
- **Dimensió 4:** Internalització pública d'externalitats ambientals causades per la mineria de potassa.

De forma resumida, la figura 1 es recullen les dues primeres dimensions, assenyalant algunes de les subvencions i ajudes rebudes per ICL des de 2015, i les col·laboracions entre l'empresa i les institucions⁵, que s'emmarcarien dins del que Gudynas descriu com subsidis perversos (Gudynas, 2018), que faciliten la rendibilitat del capital extractiu.

⁴ Es pot consultar a l'apartat 1 dels annexos

⁵ Per una explicació més extensa, consultar apartat 2 dels annexos

Figura 1: Taula que recull formes del finançament públic d'ICL i les seves col·laboracions amb les institucions públiques.

Captura institucional entre 2015 i 2025	
Dimensió 1: finançament públic	Subvencions i ajudes directes: - Coordinació del projecte Hermes (2015-2018): 6,7M€ (Comissió Europea) (European Union, 2015) - Parc fotovoltaic al runam del Fusteret: 1,2M€ (Diputació de Barcelona) (Bricollé, 2023a). - Fàbrica de càtodes per a bateries elèctriques: 18M€ (PERTE del vehicle elèctric) (Brunet, 2025).
	Inversió en infraestructura pública: - Conveni amb FGC (ICL, 2019). - Inversió de 77 M€ per la nova terminal al Port de Barcelona (Regió7, 2020). Concessió d'aigües: - Concessió de 12,8 milions m³/any (ACA) (El Crític, 2024), d'entre els quals: 6,86 hm³/any provinents de la depuradora de Manresa (El Periódico, 2020).

Font: Elaboració pròpia

És de rellevant importància enfocar-se en les dues darreres dimensions, ja que responen a dos processos claus en la lògica de la captura institucional.

Dimensió 3: Escassa prevenció i protecció legal davant dels impactes ambientals que genera l’activitat minera

Les administracions públiques han contribuït a la flexibilització ambiental per la manca de supervisió i protecció legislativa vers el medi ambient, i a més, han afavorit l’empresa ICL Iberia creant una legalitat convenient que permet l’establiment i operació del projecte extractivista. Això ho veiem a través de: l’aprovació d’autoritzacions ambientals deficients, la manca de garanties financeres, i la planificació territorial *ad hoc* al benefici de ICL Iberia.

1) Aprovació d'autoritzacions ambientals deficientes

Entre els anys 2006 i 2008, el Departament de Medi Ambient aprova les autoritzacions ambientals⁶ per a les explotacions mineres de Súria i Sallent. De forma posterior, diversos organismes judicials, catalans i europeus, han constatat que aquestes autoritzacions no tenien suficientment en compte els impactes ambientals acumulats, ni garantien una restauració efectiva del territori.

D'una banda, la Comissió Europea (CE), a través de la carta d'emplaçament adoptada el 10 de juliol de 2014, a partir de la qual obre un procediment d'infracció a l'Estat espanyol, afirma la vulneració de diverses obligacions presents en la Directiva 2006/21/CE del Parlament Europeu i del Consell (a partir d'ara la Directiva). En aquesta carta conclou que l'Estat espanyol:

- No ha garantit una gestió dels residus derivats de l'activitat minera que no sigui un perill per la salut pública ni el medi ambient, perquè no ha implementat plans de gestió de residus pel Fusteret i el Cogulló que compleixin els mínims que requereix l'article 5 de la Directiva (tenir en compte el desenvolupament sostenible i garantir una eliminació dels residus a curt i llarg termini). I tampoc ha dut a terme les mesures correctores⁷ per la reducció de l'impacte de les escombreres que s'hi indiquen als plans de gestió.
- Tampoc ha garantit que ICL implementi les mesures necessàries per a prevenir i minimitzar l'efecte nociu que la seva activitat minera pot tenir sobre el medi ambient. Això es deu al fet que els programes de restauració adoptats per les autoritats espanyoles:
 - No aborden qüestions clau com la prevenció i la reducció de residus en el disseny i l'elecció de mètodes d'extracció.

⁶ Una autorització ambiental ha d'incloure: mesures correctores i de control durant l'exercici de l'activitat d'explotació minera per evitar la contaminació del sòl i l'aigua, les mesures a adoptar en el moment del tancament de l'explotació i la resta de requisits mediambientals que han de ser respectats durant l'activitat minera.

⁷ Aquestes són la construcció d'un sistema de drenatge, rases i pous d'extracció per la captura de les aigües subterrànies salinitzades.

- No inclouen mesures per a prevenir el deteriorament de la qualitat de l'aigua, conforme amb la Directiva 2000/60/CE, ni per a prevenir la contaminació de l'aire i el sòl d'acord amb l'article 13.
- No permeten garantir l'eliminació segura dels residus d'extracció a curt i llarg termini, d'acord amb els terminis previstos en la Directiva.
- Ha permès l'activitat operativa de les escombreres salines sense una autorització ambiental que estigui conforme amb l'article 7 de la Directiva, ja que les aprovades el 2006 i 2008 no compleixen amb el precepte esmentat.

D'altra banda, les sentències que emet el TSJC el 2011 i el 2013 derivades de les causes contencioses interposades per diversos actors activistes, i posteriorment ratificades pel Tribunal Suprem, van en la mateixa línia que la CE. La de l'11 d'octubre de 2011, qualifica d'insuficients el programa i la fiança de restauració que la Generalitat havia posat al Cogulló de Sallent, i la del 15 d'Octubre de 2013 anul·la l'autorització ambiental per ignorar l'impacte ambiental i per incompliment urbanístic.

Es dedueix doncs, que les autoritzacions de 2006 i 2008 s'aproven amb clares deficiències: hi ha una omisió dels impactes ambientals, els plans de restauració són insuficients, no es vetlla per la prevenció dels danys i no asseguren una garantia de supervisió administrativa. Així, s'evidencia que les autoritzacions de 2006 i 2008 s'inscriuen plenament en una lògica de flexibilització ambiental (Gudynas, 2015a) on el debilitament dels controls i la conversió dels processos d'avaluació d'impacte ambiental en tràmits burocràtics són factors claus i imprescindibles.

2) Falta de garanties financeres

A part de la insuficiència dels plans de gestió de residus en l'àmbit de mesures i prevenció del dany ambiental, cal fer èmfasi en les fiances deficientes les autoritzacions ambientals estableixen. 0,77 M€ per Súria i en 1,1 M€ per Sallent, eren les xifres que la Generalitat va considerar que ICL havia de depositar per a assegurar la cobertura dels costos de reparació de danys. Tanmateix, el 2015 la Comissió Europea adverteix que aquestes fiances són inferiors al cost econòmic dels

impactes ambientals a reparar, fet que confirma 5 anys més tard el Tribunal General de la Unió Europea titllant-les de “claramente insuficientes”.

Es pot deduir doncs, que determinant uns avals tan baixos les institucions catalanes cometien una greu negligència, en tant que ometien els impactes ambientals derivats de la mineria de potassa. Així, deixen el projecte extractivista sense garanties financeres sòlides per assegurar-ne la reversibilitat, i abandonen el seu rol de protecció de la ciutadania i el seu territori, a favor dels beneficis d'una empresa multinacional.

En aquest sentit, la Comissió Europea considera que l'empresa ha gaudit d'avantatges econòmics indeguts perquè ha hagut de pagar menys garanties financeres del que exigeix la llei. I apunta que això li ha permès reduir costos en uns 1,8 milions d'euros, cosa que ha pogut alterar la competència en els mercats de la potassa i la sal (Tribunal General de la Unió Europea, 2020).

Amb la sentència de l'11 d'octubre de 2011, el TSJC a part d'instar a ICL Iberia a restaurar i rehabilitar el runam del Cogulló, obliga la Generalitat a adjudicar-li una fiança proporcional al cost de restauració. Les autoritats espanyoles van establir la fiança en 6,9 M€ per l'escombrera de Sallent, i 6,1 M€ per la de Súria. No obstant, aquestes quantitats representen un descompte del 50% respecte del cost estimat, una rebaixa que es permet quan la zona afectada no és d'interès nacional (Cordero, 2014; El Periódico, 2015). A més, cal apuntar que l'informe de l'Estudi Ramón Folch (2012) adverteix que tancar el Cogulló costarà 83,3 M€ i que, seguint els criteris de la UE, la fiança hauria de ser de 100 milions (Tribunal General de la Unió Europea, 2020).

Juntament amb l'aprovació d'autoritacions ambientals suficients, la manca de garanties financeres, posa en evidència una pràctica estructural de desprotecció ambiental i infraregulació. La dinàmica de les institucions catalanes doncs, tendeix a afavorir notablement la multinacional i deixant a la ciutadania bagenca vulnerable a les conseqüències ambientals de la mineria.

3) Planificació territorial *ad hoc* en benefici del projecte extractivista

Entre 2010 i 2022, les institucions catalanes han dut a terme una sèrie de modificacions normatives i urbanístiques que han facilitat i legitimat l'activitat extractiva d'ICL, sovint passant per alt consideracions ambientals o d'interès públic. Aquestes modificacions responen a la mateixa dinàmica de flexibilització reguladora al servei del projecte miner, ja assenyalada anteriorment, i a la creació d'una legalitat convenient pels interessos econòmics de l'empresa.

L'any 2010, l'Ajuntament de Sallent aprova una modificació del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM) amb l'objectiu explícit de legalitzar i ampliar el runam salí del Cogulló, una infraestructura extractiva que ja ocupava sòl no qualificat per a aquest ús. Gràcies a la plataforma ecologista Montsalat i l'AVV La Rampinya⁸ que interposen un recurs contenciós al TSJC, el juliol de 2013 el mateix tribunal anul·la la clau 19 del POUM per l'absència de criteris ambientals rigorosos ni d'empament legal previ (El Punt Avui, 2017).

El 2014 té lloc l'aprovació del *Pla Urbanístic Especial* de línies elèctriques d'alta tensió el 2014 per part de la Conselleria de Territori i Sostenibilitat (Generalitat de Catalunya, Departament d'Empresa i Ocupació, 2014). Fenomen que pot interpretar-se com una forma de simplificació de tràmits a favor d'Iberpotash (ICL). Aquest pla permet instal·lar infraestructura energètica de gran escala, construïda per Endesa, destinada exclusivament a donar servei a l'activitat extractiva de la mina, sense un ús compartit o d'interès general.

Mentre el ICL comença a trobar-se amb dificultats legals per a continuar fent créixer el Cogulló de Sallent arran de diverses sentències judicials, l'any 2015, la Generalitat aprova l'ampliació del runam del Fusteret a Súria en 15 hectàrees més, i ICL es justifica declarant que malgrat ue l'objectiu és la reducció dels abocaments “mentrestant, necessitem més espai” (Escudé, 2017).

El mateix 2015, en el marc d'un conveni entre la Generalitat i ICL Iberia, per a “garantir el futur de la mineria al Bages i posar fi als passius històrics ambientals”

⁸ Malgrat no hi ha una oposició massiva o generalitzada, hi ha certa oposició a les mines, que la ciutadania expressa per via judicial.

s'aprova un nou Pla Director Urbanístic (PDU) dels municipis de mineria potàssica del Bages, conegut com Pla Director de la Mineria del Bages (Generalitat de Catalunya, 2015). Aquest pla es presenta com una eina per ordenar el territori, però des dels col·lectius ecologistes es denuncia que en realitat serveix per a facilitar l'encaix urbanístic de la segona fase del projecte Phoenix a Súria, garantint la retirada progressiva de l'activitat a Sallent sense pèrdues econòmiques, subordinant així la planificació territorial als interessos corporatius (El Setembre, 2023).

L'any 2022, el Pla Director de la Mineria del Bages es modifica novament per donar cobertura normativa a dues operacions d'alt impacte (Nacional.cat, 2019). D'una banda, reconvertir el runam del Cogulló i del Fusteret en macroparcs solars, malgrat que la Ponència d'Energies Renovables ho havia considerat inviable per incompatibilitat amb el planejament urbanístic vigent⁹ (Escudé, 2010). I, d'altra banda, permetre la creació d'un nou runam a Súria, que acaba esdevenint una nova ampliació del Fusteret¹⁰, a causa de l'endarreriment del nou col·lector de salmorres (Escudé, 2022).

Aquest conjunt de decisions urbanístiques evidencia una tendència institucional cap a la desregulació ambiental i la reinterpretació ad hoc del marc normatiu per garantir la viabilitat dels interessos extractius. En aquest sentit, es pot parlar d'una implementació d'una legalitat convenient en què les estructures de planificació i regulació territorial són utilitzades, i fetes a mida, per a consolidar i expandir projectes extractius, en lloc de protegir el territori i el benestar de les comunitats locals.

Dimensió 4: internalització pública de les externalitats ambientals

Les institucions públiques catalanes s'han fet càrrec de les externalitats ambientals negatives que la mineria de potassa ha produït al llarg del temps,

⁹ Segons la Plataforma Montsalat, el PDU de la Mineria del Bages, està recorregut judicialment i sota contenció per excedir les seves competències regulant la restauració.

¹⁰ S'estableix que el runam pot créixer fins a una cota màxima de 515 metres sobre el nivell, és a dir, se li permet créixer un 8,4% més (40 metres) (Bricollé, 2022b).

possibilitant i legitimant així, una activitat extractiva perillosa pel territori i la comunitat ciutadana.

1) Tractament de l'aigua

El problema de la salinització ha requerit inversions públiques substancials per tractar i purificar l'aigua destinada al consum humà. A continuació es resumeixen els costos i esforços associats:

- **Construcció de dues plantes potabilitzadores (1980):** el 1980 les plantes d'Abrera i Sant Joan Despí es construeixen amb diners públics per reduir el contingut de sals a l'aigua del Llobregat, afectada per la contaminació derivada de l'activitat minera.
- **Ampliació de les plantes potabilitzadores amb tecnologia avançada:** El 2009 l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) destina 73,5 M€ (IVA exclòs), dels quals 85% provenen de fons de la Unió Europea, i la resta de la Generalitat, per incorporar tecnologia d'electrodiàlisi reversible (EDR) a la planta d'Abrera, amb l'objectiu d'eliminar sals i contaminants de l'aigua (3cat.cat, 2009). Pels mateixos motius, inverteixen 49,2 M€ en la potabilitzadora de Sant Joan Despí (ACA, 2009). El sistema d'osmosi reversible suposa un cost addicional de 3 milions d'euros anuals en manteniment. El 2024 s'anuncia que es construirà una nova planta d'osmosi inversa a Castellsalí, la qual comptarà amb ajuts per part de l'Agència Catalana de l'Aigua i també de la Diputació de Barcelona (Escudé, 2024).
- **Costos totals associats al tractament d'aigües:** La Generalitat ha invertit uns 198 milions d'euros en col·lectors i filtres per garantir la potabilització de l'aigua del Llobregat, que abasteix Barcelona i la seva àrea metropolitana (ACA, 2009).

2) Control i reducció de la contaminació salina a la Conca del Llobregat

El programa 2022-2027 del Pla de Gestió del Districte de la Conca Fluvial de Catalunya preveu un gran pressupost per a reduir la contaminació salina a la Conca del Llobregat. L'ACA té plantejat dedicar-hi 90.473.686 €, en comparació amb els 58.414.853 € que hi destinaran les empreses mineres de sal que operen al Bages

(ACA, 2022a). A més, la mitjana de despesa en control de la salinitat s'acosta als 30 milions d'euros anuals (ACA, 2022b)

3) Construcció de collectors de salmorres

El 1989 entra en funcionament el primer collector de Salmorres¹¹, totalment finançat amb fons públics i que costa 1.200 milions de pessetes (Gorostiza, et al., 2015). 20 anys més tard, el 2009, l'ACA inverteix 62 M€ (IVA exclòs) per a la primera fase del desdoblament del collector en el tram d'Abrera a Prat de Llobregat (ACA, 2009). El 2015 es planteja el projecte de la segona fase de desdoblament, des de Cardona i Balsareny fins a Abrera, del qual la Generalitat n'assumeix el 10% del cost total de la construcció (uns 100 M€), de la resta, se'n faran càrrec els usuaris que han d'evacuar les salmorres a través del collector (Bricollé, 2019).

4) Restauració d'un runam salí amb fons públics

El 2009 l'ACA destina 7,5 M€ a la restauració del runam inactiu de Vilaforns (Balsareny) a través de la impermeabilització del dipòsit salí, per tal d'impedir la dissolució de la sal que contamina rius i aqüífers (ACA, 2009). Cal apuntar que el Tribunal de la UE sanciona a l'Estat espanyol i a Iberpotash per aquest motiu, considerant que l'empresa havia adquirit ajudes públiques de forma il·legal, i que això li confereix una "avantatge competitiva" en el mercat (Tribunal General de la Unió Europea, 2020), de forma que l'obliga a retornar 5,8 M€ (El Triangle, 2020).

A tall de conclusió d'aquest primer apartat, que pretén resoldre si les institucions catalanes han estat cooptades per la lògica extractivista, es pot assenyalar que són justament les dinàmiques de flexibilització ambiental i de legalitat convenient assenyalades les que posen en evidència aquesta captura institucional que afavoreix interessos econòmics, abans que mediambientals. A través de les quatre dimensions exposades s'ha fet fa palès que la relació pública-empresarial entre ICL i les institucions catalanes ha afavorit en gran manera la multinacional, sobretot per la implementació d'una normativa permissiva i poc limitant respecte la protecció

¹¹ Infraestructura destinada a recollir, transportar i gestionar les aigües salines o salmorres que es generen de manera natural o per activitats humanes (com la mineria). L'objectiu principal és evitar que aquestes aigües contaminin el medi ambient, especialment els aqüífers i els rius.

del medi ambient i perquè les darreres han assumit gran part dels costos de les repercussions ambientals, així com han finançat diversos projectes de creixement econòmic d'ICL Iberia.

Impunitat per ICL: quan la justícia no garanteix reparació

En les darreres dècades, ICL Iberia ha estat involucrat en 5 processos judicials diferents a causa dels greus impactes ambientals que la producció de potassa genera al territori. Aquests litigis han estat majoritàriament impulsats pels col·lectius ecologistes L'Alzina, Montsalat, i també pel particular Sebastià Estradé. Malgrat que només s'analitzaran les causes dins del marc català, cal apuntar que la Unió Europea també ha obert dos expedients a la Direcció General de Medi Ambient l'Estat espanyol per la vulneració del principi de "qui contamina paga" i a la Direcció General de la Competència de l'Estat espanyol per ajuts il·legals a ICL Iberia.

A continuació, es fa un recull, a manera d'anàlisi, de les repercussions que ha tingut cadascun dels litigis per l'empresa¹², per tal de respondre a la segona hipòtesi: *la prevalença d'una legalitat convenient i d'una dinàmica de flexibilització ambiental en la normativa han facilitat que les conseqüències dels processos penal i contenciosos, on la multinacional ICL Iberia s'ha vist involucrada, hagin estat mínimes.*

Recurs contenciós contra la fiança i el pla de restauració

La sentència de febrer de 2011 exigeix la presentació d'un pla de restauració del Cogulló d'aplicació immediata i que la Generalitat estableixi una fiança de restauració proporcional al cost real.

Per a donar resposta a la sentència, el 2012 ICL presenta el Pla Phoenix, que contempla el cessament de l'activitat extractiva a Sallent/Balsareny i el seu trasllat a Súria. Aquest inclou un pla de restauració del Cogulló, amb una visió de 50 anys

¹² A l'apartat 3 dels annexos es pot trobar un resum detallat de cada recurs interposat en contra de la multinacional.

(abans del 2065), i proposa dues vies per a eliminar el runam del Cogulló, amb una visió de 50 anys (La Vanguardia, 2015). D'una banda, la comercialització de la sal residual, a ulls dels col·lectius ecologistes, una formulació especulativa del pla de restauració que no assegura cap reversió del dany. I, d'altra banda, canalitzar fins al mar allò no es pugui aprofitar, fet que implica la construcció d'un nou col·lector de salmorres. Malgrat que la sentència exigeix una rehabilitació immediata, cap de les dues propostes exposades ho assegura.

Pel que fa a la fiança ambiental, tal com s'ha explicat anteriorment, la Generalitat l'estableix en només 1,1 milions d'euros per a la restauració del runam del Cogulló (Badia, 2017). Una xifra és desproporcionadament baixa tenint en compte la magnitud del runam, el seu volum i la durada dels impactes ambientals associats, d'acord amb les declaracions de la Comissió Europea (Tribunal de Justícia Europea, 2020) i l'informe de l'Estudi Ramon Folch (2012)¹³. Això deixa l'Estat i el territori exposats a assumir futurs costos ambientals si l'empresa no compleix els seus compromisos, i representa una falta de garanties financeres reals.

Contenciós contra el POUM del 2010 de Sallent

Aquesta sentència, emesa el juliol de 2013, exigeix per primera vegada el cessament de l'abocament de residus al Cogulló. Aquest litigi marca una data límit a l'abocament, el 30 de juny de 2017, de forma que es comença a parlar d'estabilització i reducció del runam, però en la pràctica l'activitat d'abocament continua i l'actuació real no és immediata ni eficient. Gràcies a la moratòria de tres anys, l'empresa sol·licita pròrrogues recurrents fins al 2019 quan finalment cessa l'abocament de residus al Cogulló, amb l'argument que cal esperar a tenir operativa la nova rampa de Cabanasses¹⁴ (Súria) i així reubicar el personal (El Punt Avui, 2017).

¹³ L'estudi de Ramon Folch estima que la restauració real podia costar 83M€, fet que indica una infravaloració flagrant per part de les institucions públiques.

¹⁴ Després de gairebé 9 anys de construcció, la rampa va ser inaugurada finalment el 2021, amb la participació de Jordi Puigneró, conseller de Polítiques Digitals i Territori, i Laura Vilagrà, consellera de Presidència. El primer, la va definir com "la major obra d'enginyeria que s'ha fet mai a Catalunya i potser Espanya" (Europa Press, 2021)

Recurs contenciós contra l'autorització ambiental de l'explotació minera de Sallent/Balsareny

El tribunal exigeix de nou, amb la sentència de l'octubre de 2013, que s'apliqui immediatament un pla de restauració pel runam del Cogulló i que s'estableixi una fiança econòmica ajustada als riscos i a l'escala del passiu ambiental (Rius Serra, 2018).

De totes maneres, ICL Iberia encara trigarà 6 anys en cessar l'activitat d'abocament de residus salins a Sallent-Balsareny (no ho fa fins al 2019). A més, tampoc no es fa càrrec de revertir les condicions ambientals degradades prèvies a la concessió inicial de l'autorització ambiental, tal com assenyala el grup ecologista Montsalat al seu portal web, on actualitzen periòdicament l'estat de les aigües i el territori afectats per l'activitat minera.

Contenciós contra l'Ajuntament de Sallent per tolerar l'abocament

La sentència de febrer de 2014 declara il·legal la pràctica d'abocar residus i insta a Iberpotash a complir amb la retirada dels residus i la restauració de la zona (Bricollé, 2017). Malgrat l'aturada dels abocaments el juny de 2019, la restauració del runam salí encara no s'ha efectuat. El març de 2024, el TSJC va desestimar els recursos que ICL i l'Ajuntament de Sallent havien presentat en contra de l'execució forçosa de la sentència, argumentant que, tot i l'aturada dels abocaments i la modificació del POUM, l'empresa no ha retirat cap metre cúbic de residu salí (Fontanals, 2024).

Causa penal per delictes ecològics

La denúncia original es presenta fa gairebé 30 anys, però la sentència que condemna fets comesos entre 1997 i 2000, no s'emet fins al 2014 (Associació Salut i Agroecologia, 2014). En aquesta, el Jutjat Penal nº1 de Manresa exigeix la presentació d'un pla de recuperació ambiental d'un llistat de fonts, torrents i aqüífers afectats, que l'empresa presenta el 2017. El 2022, el Jutjat rebutja el pla i dona el termini d'un mes per a millorar-lo. El 2023 accepta la proposta d'ICL que sigui un tècnic de l'ACA qui valori si el pla és suficient per complir amb la sentència, però l'insta a precisar terminis d'execució.

Aquesta lentitud processal ha permès que l'empresa no actués durant dècades per revertir els impactes ambientals o retirar els runams, tot i els nombrosos informes que alertaven del risc i del dany ecològic acumulat. Segons diverses resolucions posteriors, els tempos d'actuació de l'empresa respecte al compliment de la sentència no s'ajusten al que s'esperaria d'"una racional execució" (Bricollé, 2023) de la resolució judicial, tenint en compte la gravetat de la contaminació i el caràcter especialment sensible del medi afectat.

Els tres directius condemnats han vist les seves penes reduïdes a només 6 mesos de presó (el mínim per evitar ingressar-hi) i l'empresa ha estat multada amb únicament 13.500 €, una xifra irrellevant en relació amb el volum de negoci de la companyia i el cost ambiental causat (Bricollé, 2017). Es demostra així que les sancions derivades de la sentència condemnatòria no tenen capacitat dissuasiva real.

A tall de resum, i retornant a la segona hipòtesi plantejada, cal dir que les sentències en contra d'ICL trenquen amb la inèrcia d'inacció administrativa i recorden l'obligació legal tant de protegir el medi ambient, i com de garantir la restauració efectiva dels danys provocats per la mineria. El cessament i la declaració d'il·legalitat de l'abocament de residus al runam del Cogulló han estat una victòria que les causes judicials han aconseguit en termes de justícia ambiental. Tanmateix, no es pot considerar que els litigis hagin induït a l'empresa a responsabilitzar-se de les externalitats ambientals que ha causat.

D'una banda, tal com s'ha exposat, les multes i les fiances que el TSJC li ha exigit han estat insignificants en comparació amb els costos dels passius ambientals que l'empresa ha generat. En la mateixa línia, l'allargament dels processos judicials en amplis períodes de temps, també beneficia la inacció de l'empresa. És per aquest motiu que es pot parlar d'un tipus de legalitat convenient que ofereix impunitat a la multinacional per a continuar salinitzant el medi ambient, malgrat les seves condemnes. D'altra banda, la flexibilitat ambiental es fa explícita en el fet que ICL continua incomplint el mandat judicial de restaurar el runam del Cogulló, no ofereix un calendari que garanteixi una execució efectiva, així com tampoc no s'ha fet càrrec de revertir les condicions ambientals del territori que ha degradat. Així, en

l'actualitat, dos runams resten a l'espera de restauració (el Cogulló i el de Cabanasses), i El Fusteret continua creixent. Això es pot atribuir a una manca de voluntat institucional a fer prevaldre la llei. La cirereta del pastís és que, com es veurà en el següent apartat, ICL ha aprofitat per a fer del replantejament de la restauració ambiental un nou model de negoci, de forma que ha sortit airosa, i ben parada, de les sentències judicials que pretenien regular i limitar els danys ambientals que ha causat.

El gir verd d'ICL? El Pla Phoenix com a operació de relegitimació

El Pla Phoenix, presentat per ICL Iberia el 2012, s'impulsa en un context judicial advers per l'empresa, amb diverses sentències que assenyalen la seva responsabilitat en greus impactes ambientals derivats de la gestió dels runams. Després que el 2011 el TSJC declarés el Pla de Restauració de la mina de Sallent aprovat per la Generalitat el 2008 com a totalment insuficient, ICL Iberia és obligada a formular-ne un de nou. Per a donar-hi resposta, un any més tard, presenta el Pla Phoenix. Emmarcat com a “Pla de Minería Sostenible”, constitueix l'eix central al voltant del qual gira l'estratègia de l'empresa per a salvar la seva imatge i reformular un model de negoci que asseguri la seva expansió econòmica. Amb aquesta perspectiva, es donarà resposta a la tercera i última hipòtesi: *el Pla de Minería sostenible d'ICL (Pla Phoenix), presentat com una eina de protecció del medi ambient, pot ser interpretat una nova estratègia de creixement econòmic vinculada al capitalisme verd.*

Segons ICL, el Pla pretén transformar la mineria potàssica del Bages en una activitat sostenible “ambiental, social i econòmicament” (ICL Iberia, 2024). La fase I del projecte inclou el tancament de Balsareny/Sallent i l'expansió a Súria, amb més de 300 M€ d'inversió. La fase II planteja el

Resumen del Plan Phoenix.

Figura 2: Resum del Pla Phoenix

(inversión de 160 millones de €)	Construcción de una planta de sal en Sùria	750 kt/año de sal
	Cierre de la mina de Balsareny	
2ª fase (inversión de 400 millones de €)	Ampliación de la planta de potasa de Sùria	1.100 kt/año de potasa
	Construcción de una planta de sal en Sùria	1.500 kt/año de sal
	Subestación eléctrica de 110 kV	
	Nueva terminal en el puerto de Barcelona*	
	Construcción de una línea eléctrica de 400 kV	
	Ampliación de las vías de tren y conexión con el Corredor Mediterráneo**	
	Desarrollo del polígono industrial adyacente (80 ha del Consorcio de la Zona Franca)	

Taula extreta de l'Informe Executiu de l'anàlisi del Pla Phoenix de l'Estudi Ramon Folch

desenvolupament d'infraestructures (rampa d'extracció, planta de cristallització, noves vies i terminal portuària), i impulsa la comercialització de sal Vacuum¹⁵, com a mètode de restauració dels runams.

El Pla Phoenix és especialment interessant perquè travessa les tres hipòtesis plantejades, de manera que és possible analitzar-lo des de la perspectiva del suport institucional a l'extractivisme, com una forma d'instrumentalització dels processos judicials per a treure rèdit econòmic, i com una estratègia de capitalisme verd.

Suport públic a rendibilitat privada: les institucions darrere del Pla Phoenix

L'empresa ICL Iberia ha rebut un suport institucional clau per part de l'administració catalana en el desenvolupament del *Pla Phoenix*, de forma que ha estat fortament dependent de col·laboracions público-privades i inversions en infraestructures públiques.

D'una banda, l'empresa pública Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) ha jugat un paper fonamental en la logística del pla. L'any 2019, ICL i FGC signen un conveni per augmentar els trens de mercaderies entre el Bages i el Port de Barcelona, al·legant motius ambientals i de descarbonització (ICL Iberia, 2019). Aquesta col·laboració ha permès l'expansió logística de l'empresa, fent possible també, que el 2020 s'impulsi una nova terminal portuària amb una inversió de 77 M€, doblant la capacitat de transport de mineral des del Bages.

A més, el *Pla Phoenix* contemplava infraestructures com una subestació elèctrica de 110kV, l'ampliació de les vies ferroviàries i la connexió amb el Corredor Mediterrani (encara en procés de desenvolupament), el desenvolupament d'un polígon industrial adjacent al port de 80 ha (finalment no executat). Totes elles, estratègies per maximitzar la producció i exportació. D'aquest plantejament inicial, de moment, només s'ha dut a terme la instal·lació d'infraestructura energètica de gran escala, construïda per Endesa, la qual va ser possible gràcies a l'aprovació del

¹⁵ La sal vacuum és un tipus de sal obtinguda mitjançant l'evaporació artificial de salmorres subterrànies en condicions de buit. Aquest procés permet obtenir una sal molt pura, amb un alt contingut en clorur de sodi (NaCl), normalment superior al 99,5%. Les seves aplicacions principals son en indústria alimentària, química, farmacèutica i cosmètica i en el tractament d'aigües.

el Pla Urbanístic Especial de línies elèctriques d'alta tensió per part de la Conselleria de Territori Sostenibilitat, destinades exclusivament a donar servei a l'activitat extractiva de la mina.

D'altra banda, la construcció i la millora d'un nou col·lector de salmorres, infraestructura parcialment finançada amb fons públics, ha estat clau per gestionar els residus salins generats per ICL. Aquest sistema no només ha suposat una inversió pública directa per fer viable l'activitat minera, sinó que implica concessions addicionals d'aigua per part de l'Agència Catalana de l'Aigua¹⁶.

En conjunt, aquestes actuacions mostren com l'administració catalana ha facilitat activament el desplegament del Pla Phoenix, a través d'una combinació d'inversió pública, infraestructures estratègiques i concessions d'aigua, que acaben generant una dependència tècnica i econòmica de l'estructura institucional respecte a la multinacional.

Reconvertint l'obligació en negoci: el Pla Phoenix com a estratègia post-sentències

El llançament del Pla Phoenix el 2012 per part d'ICL Iberia s'ha de llegir com una estratègia de *rebranding* en un moment crític per a la seva imatge pública i legitimitat institucional. El Pla Phoenix, en aquest context, no és una resposta transformadora davant dels impactes ambientals sinó una operació comunicativa i empresarial que busca recuperar legitimitat, instrumentalitzant la normativa ambiental per la seva bona imatge, i reconvertint les obligacions legals derivades de les sentències judicials en oportunitats de negoci.

Un element fonamental del *Pla Phoenix* és la conceptualització de la sal residual acumulada en els runams com si fos un recurs, i no un residu. Aquesta reassignificació els permet legitimar la comercialització de la sal com a estratègia de restauració mediambiental. Alhora, aquest gir discursiu permet a ICL presentar-se com una empresa compromesa amb l'economia circular i amb la progressiva

¹⁶ ICL ocupa la sisena posició en extracció d'aigua industrial a Catalunya, amb autoritzacions que li permeten captar fins a 12,8 milions de m³ anuals, incloent 6,86 hm³/any d'aigua regenerada de la depuradora de Manresa (El Crític, 2024).

reducció de les muntanyes de sal. La construcció de la planta de sal Vacuum¹⁷ a Súria es planteja com una infraestructura clau per a aquesta estratègia de negoci que, segons l'empresa, havia de conduir cap a la reducció de l'escombrera del Cogulló, i que a més, va ser avalada i recolzada per la Generalitat en la nova autorització ambiental emesa el 2015 (Nació Digital, 2018). Tanmateix, aquesta operació de revalorització dels residus no ha garantit la reducció dels runams, perquè l'acord comercial que havia de sostenir el projecte, signat amb la multinacional AzkoNobel, es trenca el 2018¹⁸ (Grau, 2018). Avui en dia, segons la memòria d'ICL de 2023, la planta de cristallització de sal vacuum està operativa ocupant-se de la purificació dels residus derivats de la producció potassa, de forma que no s'acumulen en cap dipòsit salí, sinó que es comercialitzen directament. Tanmateix, aquest procés no està assegurant la restauració de cap dels runams salins que ICL Iberia té pendants de restaurar¹⁹. S'evidencia així que, malgrat les múltiples sentències judicials, la lliçó no s'ha après. Al validar la comercialització de la sal com a estratègia restauradora, les institucions catalanes s'han mantingut en una posició que afavoreix l'empresa minera i desprotegeix la ciutadania.

L'únic procés de comercialització que ara per ara, està contribuint a la retirada de residus d'una de les escombreres, La Botjosa, és la comercialització de sal de desgel a través de la nova planta de tractament de sal de desgel instal·lada el 2022 a Súria. Segons dades de la plataforma Montsalat, el runam decreix a un ritme de 0,4 M de tones anuals²⁰. No obstant això, el fet que d'un model de restauració dels runams depengui del mercat comporta l'acceptació d'una incertesa i inestabilitat que no poden garantir el benestar del medi ambient a llarg termini.

Així, es fa palès que l'aposta d'ICL per la comercialització dels residus salins no és per motius ambientals, sinó per respondre a les exigències judicials d'una manera

¹⁷ Aquesta planta ha de servir per a purificar el residu derivat de la producció de potassa fins a convertir-lo en sal vacuum, i així, comercialitzar-la.

¹⁸ L'empresa holandesa s'havia compromès a distribuir i comercialitzar 1,5 milions de tones anuals de sal, però l'acord al que havien arribat es va trencar el juliol del 2018 perquè AzkoNobel no complia condicions del pacte.

¹⁹ Aquests són La Botjosa, El Cogulló, i Cabanasses. El Fusteret encara està en creixement i el de Vilafruns es va restaurar el 2010 per iniciativa de l'ACA.

²⁰ La seva massa és de 9,5M de tones, així que si se segueix aquest ritme, el buidatge de residus hauria d'acabar d'aquí 9 anys aproximadament.

rendible, transformant l'obligació de gestionar els runams en una nova oportunitat d'enriquiment. Aquesta maniobra empresarial constitueix un exemple paradigmàtic del màrqueting del capitalisme verd, en què la sostenibilitat funciona com a marca, més que com a pràctica.

Una de les principals vies a través de les quals es desplega aquesta operació de *greenwashing* és mitjançant l'ús estratègic de normatives ambientals. ICL Iberia es presenta com una empresa pionera en “minería sostenible” per haver estat la primera minera de l'Estat espanyol amb un Sistema de Gestió Ambiental certificat per la norma ISO, així com per l'adopció voluntària de les normes UNE 22470:2008 i UNE 22480:2008 (ICL, 2021). Aquestes certificacions, però, no són garanties d'una activitat amb impacte ambiental reduït, sinó instruments normatius que contribueixen a maquillar pràctiques altament contaminants sota una retòrica de responsabilitat corporativa (Hernández Zubizarreta & Ramiro, 2015). En aquest sentit, la participació de les institucions públiques i organismes generadors de normativa és clau en la consolidació d'aquest blanqueig ambiental: faciliten a empreses amb un històric d'impactes ambientals greus una narrativa legitimadora.

Així doncs, el fet que l'empresa hagi pogut continuar les seves activitats malgrat les condemnes judicials, i fins i tot expandir-les sota una nova retòrica de sostenibilitat, demostra la limitada efectivitat de les sentències i de les exigències de restauració ambiental. L'empresa no només no ha canviat estructuralment la seva forma d'actuar, sinó que ha aconseguit utilitzar els mandats legals com a palanca per redissenar la seva estratègia de creixement. Així, el *Pla Phoenix* no només és una estratègia de *rebranding* empresarial, sinó un cas sobre com les empreses poden reciclar judicialitzacions ambientals en eines de màrqueting corporatiu, amb el suport explícit o tàcit d'un entramat normatiu i institucional que ho permet.

De la controvèrsia a la promesa de sostenibilitat: la integració d'un nou model de negoci

L'informe sobre el Pla Phoenix de l'Estudi Ramon Folch elaborat el 2012, demostra que cap de les diverses opcions d'implantació del Pla Phoenix contribueixen a la reducció de les escombreres salines, sinó que totes les alternatives duen a un augment anual estimat de fins a 1,2 milions de tones de sal per l'increment de

producció de potassa que formula el Pla Phoenix²¹. Així, conclou de manera contundent que el Pla Phoenix no pot considerar-se una mesura efectiva de restauració ni de remediació ambiental. Lluny de revertir els danys acumulats per dècades d'explotació minera, aquest pla perpetua i fins i tot agreuja alguns dels problemes estructurals que han caracteritzat l'activitat d'ICL Iberia al Bages.

El Plan Phoenix, por lo tanto, puede ser considerado como un plan inversor de mejora de los procesos existentes de extracción de mineral y de producción de potasa, pero en ningún caso como una medida ambiental para reducir los impactos actuales y asegurar la restauración del medio afectado (Estudi Ramon Folch i Associats, 2012)

En comptes d'assumir responsabilitats i reduir la seva petjada ambiental, ICL Iberia ha intentat reconfigurar la seva activitat per fer-la passar per sostenible mentre incrementa la seva capacitat extractiva i el volum de residus acumulats al Fusteret.

Les darreres iniciatives de l'empresa reafirmen que el *greenwashing* ha esdevingut l'eix central de la seva estratègia comercial. D'una banda, ICL Iberia està tirant endavant el projecte d'instal·lació d'un parc fotovoltaic al runam del Cogulló i del Fusteret (Bricollé, 2023) (fet que implicaria descartar la restauració integral del dipòsit salí, tal com exigeixen diverses sentències judicials). D'altra banda, a principis d'aquest 2025, la multinacional ha anunciat el projecte d'obertura d'una fàbrica de càtodes per a bateries elèctriques a Sallent, juntament amb la companyia xinesa Shenzhen Dynanonic (Micó, 2025).

Això demostra com l'empresa opta per projectes que li permetin redefinir la seva imatge sota el paraigua de la sostenibilitat i la transició energètica, mentre manté intactes els impactes estructurals de la seva activitat extractiva. Aquest aparent gir “verd” no implica cap canvi substancial en el model d'explotació ni en la reparació de l'impacte ambiental causat, sinó que és una forma de relegitimar-se i garantir nous fluxos d'inversió i suport institucional. Amb la “minería sostenible”, ICL Iberia s'ha obert en el món del capitalisme verd, descobrint que utilitzar la sostenibilitat

²¹ Segons dades del 2024 de l'informe ambiental d'ICL, el runam del Fusteret té un creixement anual d'1,6M de tones, 0,4 tones més del que l'estudi Ramon Folch estimava.

com a façana pot ser molt rendible. Com moltes altres multinacionals en els darrers anys, ha integrat el seu model de negoci dins del capitalisme verd.

DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

Aquesta recerca s'ha plantejat amb l'objectiu d'analitzar el paper que han jugat les institucions polítiques catalanes en la consolidació d'ICL Iberia com a operador dominant de l'activitat minera al Bages. La pregunta de fons ha estat fins a quin punt aquestes institucions han afavorit els interessos de la multinacional per sobre de la protecció ambiental i dels drets de la població local. Un cop presentats els resultats i l'anàlisi detallada del cas, les tres hipòtesis de partida es confirmen, i permeten extreure diverses conclusions rellevants per entendre les dinàmiques de poder, governança i impunitat que envolten el model extractiu al territori.

En primer lloc, s'ha demostrat que des de les institucions públiques catalanes no s'ha garantit una protecció davant dels danys causats per la mineria de potassa, sinó que s'ha afavorit la consolidació, la continuïtat i el creixement del projecte econòmic d'ICL Iberia a través de dinàmiques de flexibilitat ambiental i legalitat convenient. És per això que és possible parlar d'una captura institucional per la qual les administracions catalanes han esdevingut promotores i garants dels interessos del capital extractiu miner, relegant en un segon pla el seu rol de protecció de drets ambientals i socials.

En segon lloc, s'ha fet explícita la ineffectivitat de les sentències judicials alhora de castigar la multinacional pel desastre ambiental que ha causat a la comarca del Bages. Si bé aquestes han estat claus per a trencar parcialment amb la inacció institucional i per a reconèixer formalment el deure de protegir el medi ambient i garantir-ne la restauració, no han aconseguit la responsabilització de l'ICL per les seves externalitats negatives. Dos dels runams segueixen a l'espera de la restauració, El Fusteret continua creixent, i mentrestant, els rius, aqüífers i el territori en pateixen les conseqüències, ja que l'empresa tampoc no s'està fent càrrec de revertir les condicions ambientals que ha perjudicat. En aquest escenari, la permissivitat i manca de voluntat fa a les institucions còmplices del desastre ambiental causat per les mines, i perpetua així la impunitat d'ICL per a seguir contaminant el territori.

Per acabar, ICL ha sabut capgirar a la situació, de manera que si els processos judicials havien influït negativament la seva reputació, la multinacional israeliana ha reformulat la seva imatge pública per a mostrar-se com la companyia pionera i capdavantera en la “minería sostenible” a l'Estat espanyol. El plantejament i la implementació del Pla Phoenix, tal com el seu propi nom deixa entreveure amb la idea de “ressorgir de les cendres”, ha significat una exitosa estratègia de *greenwashing*. Aquesta rentada de cara s'ha culminat a través de la conversió de les obligacions derivades de les sentències judicials en oportunitats de negoci. La comercialització dels residus salins ha estat l'aposta d'ICL, la qual ha rebut el suport de les institucions catalanes, i la seva introducció dins del negoci del capitalisme verd. I sembla ser que s'hi ha sentit a gust, perquè des de llavors que alimenta la narrativa de la “minería sostenible”, la qual li serveix com una eina per a mantenir l'activitat minera intacta tot adaptant-la als nous discursos sobre transició energètica. Els darrers projectes que l'empresa ha anunciat segueixen l'estratègia de creixement emmarcada dins del capitalisme verd, així que caldrà veure com evolucionen.

El que és clar és que ICL Iberia continuarà utilitzant el discurs de la sostenibilitat per a reforçar la seva legitimitat com a empresa extractivista al Bages, i per a obrir-se a noves oportunitats d'inversió i suport institucional. I si res canvia, tot apunta que les institucions continuaran donant-li suport, encadenant-se així a les lògiques de la captura institucional tan útils pel capital extractivista. En aquest escenari, potser caldrà doncs, deixar de confiar en la diligència de les institucions, i començar a investigar i construir formes que no només confrontin un model extractiu que malmet l'aigua i la terra, sinó que també basteixin alternatives sostenibles reals, socials i ecològiques, pel territori i per les persones que l'habiten.

BIBLIOGRAFIA

ACA (Agència Catalana de l'Aigua). (2009). *Actuacions portades a terme per l'Agència Catalana de l'Aigua per la minimització de la incidència dels runams salins de la comarca del Bages i la millora de la qualitat de les aigües superficials i subterrànies de la conca del riu Llobregat* (Núm. Registre Intern Sortida: 2228613). Agència Catalana de l'Aigua.

ACA (Agència Catalana de l'Aigua). (2022a). *Programa de mesures del Pla de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya. 2022-2027* (Documentació núm. 01_01_00). Generalitat de Catalunya. https://montsalat.cat/Documentacio/01_01_00_programa_de_mesures.pdf

ACA (Agència Catalana de l'Aigua). (2022b). *Memòria econòmica del Programa de mesures 2022-2027 del Pla de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya: Pla econòmic i financer* (Documentació núm. 02). Generalitat de Catalunya. https://montsalat.cat/Documentacio/02_programa_economic_financer_memoria_economica.pdf

Acosta, A. (2012, 1 d'agost). Extractivismo y neoextractivismo: dos caras de la misma maldición. EcoPortal. <https://www.ritimo.org/Extractivismo-y-neoextractivismo-dos-caras-de-la-misma-maldicion>

Acosta, A. (2016). Aporte al debate: El extractivismo, como categoría de saqueo y devastación. En O. Kaltmeier, A. Acker & A. Tittor (Eds.), *Negotiating Nature: Imaginaries, Interventions and Resistance* (Vol. 9, Núm. 2, pp. 25–33). forum for inter-american research (fiar).

Associació Salut i Agroecologia. (2014, 28 de novembre). *Al final... al jutjat de Manresa la causa penal contra Iberpotash*. <https://associaciosalutiagroecologia.wordpress.com/2014/11/28/al-final-al-jutjat-de-manresa-la-causa-penal-contra-iberpotash/>

Badia i Guitart, J. (2017). Un segle d'afectació ambiental de la mineria de potassa del Bages. *Dovella: Revista cultural de la Catalunya Central*, (121), 30–35. <https://www.raco.cat/index.php/Dovella/article/download/343526/434737>

Ballón, E., Barandiarán, J., & Barrantes, R. (2018). *El laberinto de la gobernanza ambiental en el Perú: entre la informalidad y la captura*. Lima: CooperAcción.

Bebbington, A. (2009). Industrias extractivas, actores sociales y conflictos. En J. Schuldt, A. Acosta, A. Barandiarán, A. Bebbington, M. Folchi, A. Alayza y E. Gudynas (Eds.), *Extractivismo, política y sociedad* (pp. 131–156). CAAP-CLAES.

Bebbington, A., & Hinojosa Valencia, L. (2007). Conclusiones: Minería, neoliberalización y reterritorialización en el desarrollo rural. En *Minería, movimientos sociales y respuestas campesinas: una ecología política de transformaciones territoriales* (pp. 281–313). Instituto de Estudios Peruanos & CEPES.

Boyd, E., Pellegrini, L., & Gross, J. (2011). *Transnational networks and policy diffusion: The case of REDD+*. *Environmental Politics*, 20(5), 733–753. <https://doi.org/10.1080/09644016.2011.617170>

Bricollé, D. (2017, 17 de gener). *El TSJC ordena a l'Ajuntament de Sallent que faciliti informació sobre l'abocador de sal*. Regió7. <https://www.regio7.cat/bages/2017/01/17/tsjc-ordena-l-ajuntament-sallent-50342898.html>

Bricollé, D. (2019, 10 d'octubre). *El Govern encara té pendent de lligar el finançament del nou col·lector de salmorres*. Regió7.

Bricollé, D. (2022a, 7 de febrer). *Santpedor reclama 6 milions per la salinització de l'aigua*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_220207.pdf

Bricollé, D. (2022b, 25 de novembre). *ICL podrà abocar al Fusteret un terç més del previst a l'inici, pel nou retard del col·lector*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_221125.pdf

Bricollé, D. (2023a, 24 de març). *Súria tindrà la primera instal·lació de plaques solars en un runam*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_230324.pdf

Bricollé, D. (2023b, 22 de juny). *ICL preveu que el nou col·lector de salmorres estigui operatiu a principis del 2025*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_230622.pdf

Bricollé, D. (2023c, 28 de juny). *El TSJC admet un recurs que vol aturar el canvi que permet posar plaques solars als runams*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_230628.pdf

Brunet, P. (2025, 30 de gener). *Iberpotash rep 18 milions d'euros del PERTE del Vehicle Elèctric*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_250130.pdf

Cordero, D. (2014, 4 de febrer). *La Generalitat aprueba la autorización medioambiental a Iberpotash*. El País. https://elpais.com/ccaa/2014/02/04/catalunya/1391535036_416231.html

Escudé, J. (2010, 21 d'abril). *La Generalitat considera inviable el parc fotovoltaic al runam del Cogulló*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_210410.pdf

Escudé, J. (2017, 19 de juliol). *ICL tramita l'ampliació del runam del Fusteret en un màxim de 15 hectàrees*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_170719.pdf

Escudé, J. (2022, 25 de novembre). *ICL podrà abocar al Fusteret un terç més del previst a l'inici, pel nou retard del col·lector*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_221125.pdf

Escudé, J. (2024, 23 de maig). *Castellgalí construirà una planta per tractar l'aigua que capta de pous i millorar-ne la qualitat*. Regió7. <https://www.regio7.cat/bages/2024/05/23/castellgali-construira-planta-per-tractar-102737795.html>

El Periódico. (2015, 25 de setembre). *El Tribunal Supremo ratifica la ilegalidad del vertedero de sal de Sallent*. <https://www.elperiodico.com/es/economia/20150925/tribunal-supremo-ratifica-ilegalidad-vertedero-sal-sallent-453798>

El Periódico. (2020, 1 d'octubre). *ICL Iberia sol·licita 68 hectòmetres cúbics d'aigua per a una inversió de 45 milions d'euros*. El Periódico. <https://www.elperiodico.com/es/economia/20201001/minera-icl-pide-68-hm3-agua-invertir-45-millones-8136917>

El Punt Avui (2017). *Vuit anys per arribar al límit del Cogulló*. Recuperat de <https://www.elpuntavui.cat/economia/article/18-economia/1170562-vuit-anys-per-arribar-al-limit-del-cogullo.html>

El Salto. (2020, 30 de juny). *Iberpotash i la indústria de la sal a Catalunya: més enllà d'un conflicte ambiental*. El Salto. <https://www.elsaltodiario.com/mineria/iberpotash-icliberia-industria-sal-catalunya-conflicto-ambiental>

El Setembre (2023). *Dotze claus de les mines de sal de Sallent i Súria*. Recuperat de <https://www.elsetembre.cat/noticia/1282/dotze-claus-mines-sal-sallent-suria>

El Triangle. (2020, 17 de gener). *Iberpotash, la salina més gran d'Europa, segueix contaminant el Bages*. <https://www.eltriangle.eu/es/2020/01/17/noticia-es-104734/>

Estudi Ramon Folch i Associats. (2012). *Anàlisi de la situació actual i futura dels impactes ambientals de l'activitat potàssica del Bages: Resum executiu*. Recuperat el 25 d'abril de 2025, de <https://montsalat.cat/Documentacio/ERF%20Resum%20executiu.pdf>

Foster, J. B. (2002). *Ecology Against Capitalism*. New York: Monthly Review Press.

Fraser, N. (2019). *El capitalismo caníbal: Cómo nuestro sistema devora la democracia, el cuidado y el planeta – y qué podemos hacer al respecto*. Madrid: Lengua de Trapo.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Empresa i Ocupació, Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial. (2014, 19 de març). *Resolució per la qual s'atorga a Endesa Distribución Eléctrica, S.L.U. l'autorització administrativa, la declaració en concret d'utilitat pública i l'aprovació del projecte d'execució de la nova línia aèria-subterrània en 110 kV, d'entrada i sortida a la futura subestació SE*

Iberpotash, als termes municipals de Sant Mateu de Bages, Callús i Súria (exp. 2012/22718). Boletín Oficial del Estado, núm. 88, 17314–17320. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-B-2014-13153

Generalitat de Catalunya. (2015, 13 de novembre). *La Generalitat i ICL Iberia signen un conveni per garantir el futur de la mineria del Bages i posar fi als passius històrics ambientals*. Departament d'Empresa i Treball. <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/289095/generalitat-icl-iberia-signen-conveni-garantir-futur-mineria-del-bages-posar-als-passius-historics-ambientals>

Gilly, A., & Roux, R. (2009). Capitales, tecnologías y mundos de vida. El despojo de los cuatro elementos. En E. Arceo & E. Basualdo (Comps.), *Los condicionantes de la crisis en América Latina* (pp. 45–68). CLACSO.

Gorostiza, S., Honey-Rosés, J., & Lloret, R. (2015). *Rius de sal: Una visió històrica de la salinització dels rius Llobregat i Cardener durant el segle XX*. Edicions del Llobregat.

Grau, X. (2018, 18 de setembre). *ICL trenca l'acord amb Akzo per vendre la sal d'Iberpotash*. Ara. <https://montsalat.cat/Prensa/Ara%20180918.pdf>

Gudynas, E. (2009). Diez tesis urgentes sobre el nuevo extractivismo. Contextos y demandas bajo el progresismo sudamericano actual. En J. Schuldt, A. Acosta, A. Barandiarán, A. Bebbington, M. Folchi, A. Alayza y E. Gudynas (Eds.), *Extractivismo, política y sociedad* (pp. 185–225). CAAP-CLAES.

Gudynas, E. (2012, 2 de febrer). Desarrollo, extractivismo y post-extractivismo. *Biodiversidad en América Latina*. https://www.biodiversidadla.org/Documentos/Desarrollo_postextractivismo_y_bu_en_vivir

Gudynas, E. (2015a). *Extractivismos: Ecología, economía y política de un modo de entender el desarrollo y la naturaleza* (1a ed.). CEDIB. <https://www.cedib.org/wp-content/uploads/2015/03/Extractivismos-Gudynas.pdf>

Gudynas, Eduardo. (2015b). *Efectos derrame y transiciones post-extractivistas*. En E. Gudynas, G. Vaccaro, M. Bond & F. Berrón (Coords.), *Alternativas al extractivismo*

II: los efectos derrame y los desafíos de una transición post-extractivista (pp. 17–50). Medellín: RedGE / CLAES / Ediciones Abya-Yala.

Gudynas, E. (2018). *La extracción por compensación: discursos del nuevo extractivismo en América del Sur*. *Revista de Economía Crítica*, (25), 138–156.

Harvey, D. (2004). El nuevo imperialismo: Acumulación por desposesión. *Socialist Register*, 40, 63–87. CLACSO.

Hernández Zubizarreta, J., & Ramiro, P. (2015). *Contra la lex mercatoria: Propuestas y alternativas para dismantelar el poder de las empresas transnacionales*. Icaria Editorial.

ICL Iberia. (2019). *Any 2019 en Notícies*. <https://www.icliberia.com/sala-premsa/noticies/noticies-2019-2/?lang=ca>

ICL Iberia. (2021, 1 de febrer). ICL, primera empresa minera subterrània de grans dimensions espanyola i europea certificada en mineria sostenible. *Sostenibilitat i Minería*. <https://sostenibilitatimineria.wordpress.com/2021/02/01/icl-primera-empresa-minera-subterranea-de-grans-dimensions-espanyola-i-europea-certificada-en-mineria-sostenible/>

ICL Iberia. (2024). *Memòria de sostenibilitat 2023*. Recuperat el 25 d'abril de 2025, de <https://iclgroupv2.s3.amazonaws.com/iberia/wp-content/uploads/sites/1014/2024/06/MEMORIA-SOSTENIBILITAT-2023-ICL-IBERIA-DEF.pdf>

Klein, N. (2007). *La doctrina del shock: El auge del capitalismo del desastre*. Paidós.

Machado Aráoz, H. A. C. (2014). *Territorios y cuerpos en disputa: extractivismo minero y ecología política de las emociones*. *Intersticios: Revista Sociológica de Pensamiento Crítico*, 8(1), 56–71. <https://www.intersticios.es/article/view/11288>

Machado Aráoz, H. A. C., & Rossi, L. J. (2017). Extractivismo minero y fractura sociometabólica. El caso de Minera Alumbrera Ltd., a veinte años de explotación. *RevIISE: Revista de Ciencias Sociales y Humanas*, 10(10), 273–286. <https://doi.org/10.19137/reviise-2017-10010006>

Micó, J. L. (2025, 17 de gener). *ICL i Dynanonic volen obrir a Sallent la primera fàbrica de càtodes per a bateries elèctriques a Catalunya*. Regió7. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_250117.pdf

Nacional.cat. (2019, 22 d'octubre). *Urbanisme autoritza que el runam salí del Cogulló es converteixi en un macroparc solar*. Nacional.cat. https://montsalat.cat/Prensa/Nacional_cat_221019.pdf

Nació Digital. (2018, 20 de setembre). *Entitats ecologistes reclamen mesures després del trencament de l'acord entre ICL i Akzo*. Nació Digital. https://montsalat.cat/Prensa/Noticia_78161.pdf

La Vanguardia. (2015, 13 de novembre). *Iberpotash es dona 50 anys per restaurar l'abocador de residus de sal del Cogulló*. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/economia/20151113/54438830913/iberpotash-es-dona-50-anys-per-restaurar-abocador-residus-de-sal-del-cogullo.html>

Observatorio Ibérico de la Minería. (s.f.). *Mines de Sallent i Balsareny*. MINOB. Recuperat el 25 d'abril de 2025, de <https://minob.org/espanol/mines-de-sallent.html>

O'Connor, J. (1998). *Natural causes: Essays in ecological Marxism*. New York: Guilford Press.

Palà, R., & Aznar, L. (2024, 1 de febrer). *Qui controla l'aigua de Catalunya?* El Crític. <https://www.elcritic.cat/investigacio/qui-controla-aigua-de-catalunya-189926>

Porto-Gonçalves, C. W. (2009). De saberes y de territorios: diversidad y emancipación a partir de la experiencia latinoamericana. *Polis: Revista de la Universidad Bolivariana*, 8(22), 121–136. <https://scielo.conicyt.cl/pdf/polis/v8n22/art08.pdf>

Pécaut, D. (2001). *Guerra contra la sociedad*. Bogotá: Editorial Norma.

Quijano, A. (2000). Colonialidad del poder, eurocentrismo y América Latina. *Eje 3*, 8, 246–266. CLACSO. <https://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/se/20140507042402/eje3-8.pdf>

Regió7. (2020, 21 de gener). *ICL Iberia invertirà 45 milions d'euros en una nova planta de purificació de sal a Sallent*.

Rius Serra, M. (2018, 3 d'abril). *Resolució TES/625/2018, de 3 d'abril, per la qual es fa públic l'Acord d'informe d'impacte ambiental del Projecte d'una planta de purificació de sal, al terme municipal de Sallent*. Departament de Territori i Sostenibilitat.

<https://montsalat.cat/Documentacio/Aprovacio%20planta%20sal%20Sallent.pdf>

Roux, R. (2008). Marx y la cuestión del despojo. Claves teóricas para iluminar un cambio de época. *Revista Herramienta*, 38, 45–59. Herramienta

Seoane, J. (2014). Modelo extractivo y acumulación por despojo. En J. Seoane, E. Taddei y C. Algranati (Eds.), *Extractivismo, despojo y crisis climática* (pp. 13–30). Ediciones Herramienta.

Svampa, M. (2019). *Consenso de los commodities y lenguajes de valoración en América Latina*. Nueva Sociedad, (284). <https://nuso.org/articulo/consenso-de-los-commodities-y-lenguajes-de-valoracion-en-america-latina/>

Tribunal General de la Unió Europea. (2020). *Sentència de 16 de gener de 2020, Iberpotash, SA contra Comissió Europea* (assumpte T-257/18). Recuperat de <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:62018TJ0257>

Vargas Valencia, F. (2023). *Extractivismo y captura institucional: análisis y propuestas para América Latina*. Recuperat de <https://co.boell.org/sites/default/files/2023-06/extractivismo-y-capt.web.pdf>

Vilalta, I. (2019, 30 de juny). *El negoci de la sal a Catalunya: futur incert i riscos ambientals*. El Crític. <https://www.elcritic.cat/reportatges/el-negoci-de-la-sal-a-catalunya-futur-incert-i-riscos-ambientals-30239>

3cat.cat. (2009, 6 de novembre). *La millora de la potabilitzadora d'Abrera dotarà d'aigua de més qualitat les comarques de Barcelona*. 3cat.cat. <https://www.3cat.cat/324/la-millora-de-la-potabilitzadora-dabrera-dotara-daigua-de-mes-qualitat-les-comarques-de-barcelona/noticia/364074/>

ANNEXOS

1. Cronologia sobre la gestió dels residus salins (1989-2025)

La cronologia presentada a continuació s'ha construït a partir de la cronologia de la web del col·lectiu Montsalat i a partir de la revisió d'articles de la premsa local com Regió7 o Nació Digital. Aquest recull cronològic inclou tots aquells esdeveniments relacionats amb la gestió dels residus salins: les iniciatives d'ICL al respecte, la relació d'aquesta amb les institucions públiques, l'anunci de plans i projectes, construcció d'infraestructura per a gestionar l'impacte de la salinització, sentències judicials que limiten l'activitat de la multinacional, el posicionament d'actors locals, entre d'altres.

CRONOLOGIA de la GESTIÓ DELS RESIDUS SALINS DE LES MINES			
ANY	MES	FETS	ACTORS INVOLUCRATS
1989	Novembre	Fi de les obres del col·lector de salmorres (fins a Sant Joan Despí) i posada en funcionament.	Generalitat de Catalunya, Junta de sanajament
1994		Obertura de la rampa del Solà, al costat del pou 3 de Sallent.	Potasas del Llobregat SA
1999		Compra de les mines de Súria, Sallent, Balsareny per part d'Iberpotash S.A	Iberpotash
2002		La salmorra provinent del runam del Cogulló circula per estrats de roca calcària fins arribar al Llobregat.	Iberpotash i Sorea
		Prolongació del col·lector des de Sant Joan Despí fins al mar.	Generalitat de Catalunya, Junta de sanajament
2003		Resolució del programa de restauració del runam de Súria.	Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient
		Aprovació de les obres d'ampliació del col·lector de salmorres	Generalitat de Catalunya
		Sol·licitud de clausura cautelar dels abocaments de residus salins als runams del Cogulló (Sallent) i el Fusteret (Súria) per indicis de delictes ecològics	Fiscalia de Medi Ambient del TSJC
2004		Inici de la restauració (cobriment sense impermeabilització) del runam del pou de Cabanasses (Súria)	Iberpotash
		Inici de l'abandó del barri de l'Estació de Sallent	Veïns de Sallent
2005		Instal·lació d'una rasa al voltant del runam de Súria	Iberpotash

2006		Instal·lació d'una rasa al voltant del runam de Sallent	Iberpotash
		Autorització ambiental a l'explotació de Súria, inclou l'aprovació del programa de restauració del runam i en rebaixa la fiança a 0,77M€.	Departament de Medi Ambient
		Tancament del pou IV (Fusteret) a Súria. Les instal·lacions es matenen amb la potencialitat de fer-ne un museu	Iberpotash
2008		Autorització ambiental a l'explotació de Sallent, fet que insta al control de diverses surgències de salmorra i imposa una fiança de restauració d'1,1M€	Departament de Medi Ambient
	Abril	Inici de les obres de desdoblament del col·lector d'Abrera a Sant Joan Despí, i fins a Mercabarna	ACA
	Agost	Posada en funcionament del nou tram de col·lector en període de proves	ACA
		Primera visita a les mines per part d'un agent extern a l'empresa (Salvador Milà)	Salvador Milà, conseller de Medi Ambient i Habitatge
2009		Instal·lació de la planta potabilitzadora d'Abrera per extreure les sals de l'aigua del Llobregat	Aigües del Ter-Llobregat
		Instal·lació de la planta potabilitzadora de Sant Joan Despí per extreure sals de l'aigua del Llobregat	AGBAR
		Ajornament de la segona fase de desdoblament del col·lector (d'Abrera a Castellgalí) per manca de finançament	ACA
2010		Aprovació d'un nou POUM de Sallent que pretén adaptar la qualificació urbanística a la ocupació real del runam del Cogulló, sense tenir en compte condicions de protecció del medi ambient	Ajuntament de Sallent i Comissió d'Urbanisme
		Restauració (amb impermeabilització) del runam de Vilafruns	ACA, Enginyeria Grup Solucions
2011	Octubre	Sentència del TSJC en el Contenciós contra el programa i la fiança de restauració del runam de Sallent.	TSJC
		Anunci del pla Phoenix per part d'ICL	ICL
	Agost	El nou col·lector es trenca i vessa la salmorra a Martorell, per primera vegada	ICL
2012		Inici del pla Phoenix amb la perforació d'un túnel (rampa de Cabanasses) per accedir amb camions a la mina de Súria	ICL
		Presentació d'un Pla Especial per l'ampliació del runam del Cogulló (7,6Ha) cap a Santpedor	ICL, Enginyeria Summa, Enginyeria Argongra
		El pressupost de la Generalitat pel 2012 augmenta el cànon d'aigua	Departament d'Economia

	Novembre	Pla Especial Urbanístic per noves línies elèctriques de 110 kv al servei d'ICL a Súria	Endesa, Iberpotash, i Direcció General d'Ordenació del Territori i Urbanisme.
	Desembre	Associació Ibèrica Fabricants de Sal (AFASAL) denuncia Iberpotash per competència deslleial i vulneració de la normativa mediambiental davant la Comissió Nacional de la Competència (CNC)	Comissió Nacional de la Competència, AFASAL, Iberpotash
2013	Gener	L'Ajuntament de Sallent no admet a tràmit el Pla Especial per l'ampliació del runam del Cogulló degut a les seves inconcrecions en la restauració.	Ajuntament de Sallent
	Maig	Entrada d'aigua dolça a la rampa en construcció a Súria.	ICL
	Juliol	Sentència del TSJC que anul·la la clau 19 del nou POUM de Sallent per absència de límits i mesures de control ambiental.	TSJC
	Setembre	Construcció d'una nova conducció per a captar la salmorra direccionada cap a la Font de la Serra i el torrent de Camprubí.	ICL
	Octubre	Sentència TSJC en el Contenciós contra l'autorització ambiental de l'explotació de Sallent.	TSJC
	Novembre	Consell Comarcal convoca el Fòrum de la Mineria del Bages.	Juli Gendrau, delegat del Govern de Catalunya Central. Mercè Cardona, presidenta Consell Comarcal Bages, ICL
2014	Febrer	Sentència del TSJC en el Contenciós contra l'Ajuntament de Sallent per tolerar abocaments salins.	TSJC
	Març	Aprovació ambiental del pla d'ampliació de l'explotació minera de Súria per part de la Generalitat de Catalunya.	Direcció General de Qualitat Ambiental i Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial
	Abril	Acabament de la rasa i tanca al voltant del runam de la Botjosa.	Iberpotash
	Juliol	Anunci de la Direcció General de Medi Ambient de la Comissió Europea: obertura d'un procediment d'infracció contra l'Estat espanyol per presumpte incompliment de la directiva sobre residus extractius, arran de la gestió dels runams salins d'Iberpotash i la seva afectació a les aigües.	Direcció General de Medi Ambient, Comissió Europea i Sebastià Estradé
	Juliol	Ratificació del Tribunal Suprem de la sentència de 2011 que conclou que el pla de restauració del runam del Cogulló de	TSJC i Sebastià Estradé

		Sallent no compleix la legalitat ni garanteix una restauració efectiva.	
	Octubre	Interpretació de la sentència del 16.07.2013 del POUM de Sallent, on la Comissió d'Urbanisme de Catalunya fixa un límit d'alçada de 538 m i una data màxima del 30.06.2016 per cessar els abocaments al runam del Cogulló.	Departament Territori i Sostenibilitat
	Octubre	Instal·lació de bombament i conducció de la salmorra acumulada per la rasa perimetral al punt més baix de l'extrem oest del runam del Cogulló, a tocar dels camps de Ridor, cap a la presa a la base sud del runam.	ICL
	Desembre	Sentència condemnatòria contra Iberpotash i 3 exdirectius pel delictes de salinització d'aigües de Sallent, Santpedor, Callús i Súria, provinents de la denúncia de 1997	Jutjat penal nr.1 de Manresa, Fiscalia de Medi Ambient del TSJC i Col·lectiu L'Alzina - Montsalat
2015	Maig	Campanya de prospecció geològica d'Iberpotash als municipis de Callús, Súria, Fonollosa, Sant Mateu de Bages i Aguilar de Segarra, a l'oest del riu Cardener.	ICL
	Maig	Endesa acaba la instal·lació d'una nova línia elèctrica d'alta tensió de 5,3 km a través de boscos i camps al servei exclusiu d'Iberpotash a Súria.	Endesa
	Maig	La Comissió de Política Territorial i Urbanisme de Catalunya anuncia l'elaboració d'un Pla Director Urbanístic per garantir el desplegament del Pla Phoenix a Súria i planificar la retirada ordenada de l'activitat minera a Sallent.	Departament de Territori i Sostenibilitat i Generalitat de Catalunya
	Juny	L'Agència Catalana de l'Aigua treu a exposició pública el projecte de desdoblament del col·lector de salmorres en la seva fase 2ª des de Cardona i Balsareny fins a Abrera i tram final El Prat de Llobregat - Depurbaix. El projecte va ser redactat l'any 2010. No hi ha data de construcció.	Agència Catalana de l'Aigua i Generalitat de Catalunya
	Agost	Un tren de potassa descarrila i bolca a Santpedor abocant el contingut de potassa de dos vagons a la Sèquia de Manresa	Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya
	Setembre	El Tribunal Suprem fa pública la ratificació de la sentència del 15.10.2013 del TSJC que anul·la l'autorització ambiental de l'explotació minera de Sallent i Balsareny.	TSJC, AAVV La Rampinya - Montsalat

	Octubre	Ampliació de la investigació de la Comissió Europea respecte l'Estat espanyol i la Generalitat al pressupost de la Directiva Marc de l'Aigua	Direcció General de Medi Ambient, Comissió Europea i Sebastià Estradé
	Novembre	La Generalitat i ICL Iberia signen un conveni que consolida l'ampliació de l'activitat minera a Súria, autoritza abocaments a Sallent fins al 30.06.2017 i preveu la dissolució dels residus salins amb aigua del Llobregat per enviar-los al mar fins al 2065.	Departament d'Empresa, departament de Territori i Sostenibilitat, i ICL
2016	Gener	La Comissió Europea obre una investigació per les possibles ajudes il·legals dels governs en la restauració del runam de Vilafraus a Balsareny i en la fixació de l'import de la fiança de restauració de l'explotació de Sallent i Balsareny.	Direcció General de la Competència, Comissió Europea
	Març	L'Audiència Provincial de Barcelona ratifica la sentència del 18.12.2014 per delictes ecològics de salinització d'aigües contra Iberpotash i tres exdirectius, als quals rebaixa la condemna a cinc mesos de presó atenent a dilacions indegudes del procés i a un aclariment posterior en el càlcul de la pena	Audiència Provincial de Barcelona, Fiscalia de MA del TSJC i Col·lectiu L'Alzina - Montsalat
	Octubre	Aprovació inicial del Pla director urbanístic (PDU) de l'activitat minera al Bages	DG d'Ordenació del Territori i Urbanisme i Generalitat de Catalunya
	Novembre	Diversos ajuntaments aproven una moció exigint que la Generalitat posi remei a la salinitat dels runams	Ajuntaments de Cornellà, Olesa de Montserrat, Terrassa, Molins, i St Feliu de Llobregat
2017	Febrer	Canvi en l'equip directiu d'ICL Iberia: abandonen la direcció Joan Güell Cardona, Pablo Lastres, Encarna Baras i anteriorment Antonio Martínez Álamo; Carles Aleman n'assumeix la direcció general.	ICL
		Instal·lació de drenatges subterranis de salmorra des de la base del runam del Cogulló cap a la rasa perimetral de la superfície, a la zona nord-oest.	ICL
		Presentació al jutjat d'un pla complet per captar surgències salines, en compliment de la sentència penal.	ICL
	Juny	Amb l'excepció de la CUP, els grups polítics del Parlament de Catalunya voten una resolució que demana que ICL pugui seguir abocant transitòriament al runam del Cogulló.	Parlament de Catalunya, CUP

	Juny	El TSJC dona una pròrroga d'un any per continuar abocant al Cogulló. Iberpotash podrà dipositar-hi sal sobrant fins el 30 de juny del 2018, però amb l'opció d'allargar la moratòria un any més, fins el 2019.	
	Juliol	Declaració de l'Impacte Ambiental favorable amb mesures correctores al "Projecte de creixement del dipòsit salí del Cogulló des del 1988" i concessió d'una nova autorització ambiental a l'explotació minera de Sallent.	Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic, Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial, i Generalitat de Catalunya
		Construcció d'una rasa drenant de 280 metres de longitud a la vora nord del Cogulló per interceptar salmorra que circula subterràniament.	ICL
	Juliol	Aprovació del projecte constructiu de la segona fase del desdoblament del col·lector de salmorres des de Cardona i Balsareny fins a Abrera i tram final El Prat de Llobregat.	Agència Catalana de l'Aigua i Generalitat de Catalunya
	Juliol	Aprovació urbanística de l'ampliació del runam del Fusteret de Súria en 15 Ha.	ICL Iberia, Comissió d'Urbanisme de la Catalunya Central i Generalitat de Catalunya
	Agost	La Comissió Europea reclama a l'estat espanyol que recuperi 5,8M€ en concepte d'ajudes il·legals a Iberpotash.	Comissió Europea, ICL, Estat espanyol
	Setembre	Vessament del col·lector de salmorres provocat per unes tasques de manteniment	ICL
2018	Novembre	Celebració del II Fòrum de la Mineria	Alcaldes dels municipis miners, Serveis Territorials de Governació, Administracions Públiques i Habitatge a la Catalunya Central, d'Empresa i Coneixement a la Catalunya Central i de Treball, Afers Socials i Famílies a Barcelona, així com un representant de l'Agència Catalana de l'Aigua i el director general d'Energia, Seguretat Industrial i Mines. També hi va ser representada la Delegació del Govern a la Catalunya Central.
	Desembre	Acord per a la sortida dels darrers veïns del barri de L'Estació de Sallent	Incasol, Generalitat de Catalunya i Ajuntament de Sallent

	Gener	Govern de Sallent dona el permís per la instal·lació d'un nou procés de purificació de sal a la planta minera de La Botjosa.	Ajuntament de Sallent, ICL
	Abril	Aprovació de l'informe d'impacte ambiental del projecte d'una planta de purificació de sal a La Botjosa (Sallent).	Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic
	Maig	Trencament del dipòsit d'entrada al col·lector de salmorra, a La Botjosa.	Sorigué i Agència Catalana de l'Aigua
	Juliol	Aprovació dels programes de restauració per Sallent i Súria que preveuen buidar els runams a base de (1) vendre sal i (2) d'enviar-la en forma de salmorra a través d'un nou col·lector fins al mar durant els propers 50 anys des de Sallent i després durant 20 anys més des de Súria, abans d'emprendre la restauració dels terrenys.	Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic i Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial, Generalitat de Catalunya i Iberpotash
	Agost	Aprovació definitiva del Pla Director Urbanístic de l'Activitat Minera del Bages.	Direcció General d'Urbanisme i Generalitat de Catalunya
	Agost	Vessaments del col·lector de salmorres al ramal del Cardener, a Olesa, a Sant Vicenç i a Callús	ICL
	Setembre	S'aprova el Pla director urbanístic de l'activitat minera al Bages (publicació de la DIA favorable al PDU)	Direcció General d'Urbanisme i Generalitat de Catalunya
	Setembre	ICL trenca l'acord amb AkzoNobel per vendre la sal d'Iberpotash. La multinacional holandesa anuncia que obrirà un arbitratge internacional.	ICL, AkzoNobel
	Octubre	ICL presenta una sol·licitud de concessió d'aigües de l'EDAR de Sallent per a ús industrial de les seves instal·lacions ubicades a Sallent en el terme municipal de Sallent, amb un volum màxim anual de 0,9 hm ³ .	ICL, EDAR
2019	Gener	El Tribunal admet la petició d'execució de sentència dels veïns de la Rampinya i ratifica que els abocaments han de parar el 30 de juny.	TSJC
		Treballs d'impermeabilització de la superfície d'ampliació del runam del Fusteret, a Súria.	ICL
	Juny	Aturada definitiva de l'abocament de residus al runam del Cogulló de Sallent.	ICL
2020	Gener	Entra en servei l'ampliació del runam del Fusteret, a Súria.	ICL
	Febrer	Inici dels tràmits per a la Modificació del Pla Director Urbanístic de la Mineria al Bages, al terme municipal de Súria, per encabir una segona ampliació del runam del Fusteret.	ICL, Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat

	Juliol	Aturada definitiva de l'extracció a la mina de Vilafruns (Sallent - Balsareny).	ICL
	Juliol	Celebració del III Fòrum de la mineria	Montajes Rus, ICL i més empreses subcontractades, Alcaldes dels municipis miners, Consell Comarcal, CCOO, CGT
	Agost	Es publica la sol·licitud d'ICL per la concessió d'un cabal d'aigua de 6,86 hm ³ anuals procedent de l'EDAR de Manresa per ser utilitzada a les seves instal·lacions de Súria	ICL, Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat
	Octubre	ICL fa les primeres proves operatives a escala real al dipòsit de la Botjosa.	ICL
	Novembre	ACA continua amb la tramitació de la concessió d'aigües regenerades procedents de l'EDAR de Manresa per a ús industrial a Súria (amb volum màxim anual de 6,86hm ³)	ACA, ICL
	Desembre	La Generalitat obre un procés participatiu per la ubicació d'un runam temporal a Súria.	Generalitat, ICL
	Desembre	ICL projecta omplir tota la cara sud del runam salí del Cogulló de plaques solars, per convertir-lo en un enorme Parc Solar Fotovoltaic de 30 MW	ICL, empresa Disolar, dpt Territori i Sostenibilitat
	Desembre	La Generalitat comunica que té pensat començar els treballs del desdoblament del col·lector de salmorra el setembre de 2021 perquè estigui operatiu el 2025.	Generalitat, ACA, ICL
2021	Gener	Vessament de salmorra del col·lector a Sant Joan de Vilatorrada	ICL
	Gener	El consell d'administració de l'ACA aprova la proposta de conveni amb l'empresa ICL per fer possible el nou col·lector de salmorres	ACA, Delegació de la Catalunya Central del departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya
	Febrer	Tancament del procés participatiu per determinar com ha de ser el runam "temporal". El resultat apunta que s'haurà de modificar el POUM per a poder construir un nou runam	Generalitat, ICL
	Abril	La Generalitat inicia el procés per refer la riera de Soldevila de Sallent	Generalitat
	Abril	La Ponència d'Energies Renovables de la Generalitat de Catalunya no considera viable el gran parc solar fotovoltaic al runam del Cogulló	Ponència d'Energies Renovables de la Generalitat de Catalunya

	Abril	Damià Calvet es compromet a fer viable la proposta de crear parc solar	Conseller de Territori i Sostenibilitat en funcions
	Abril	ACA i ICL signen l'acord per impulsar les obres del col·lector de salmorres	ACA, ICL
	Juny	Trencament d'una peça del col·lector de salmorres que provoca un vessament de sal al riu entre els ponts de la C-31 i la C-32	ICL
	Juliol	Estrena del túnel-rampa de 5km a Sùria	ICL
	Setembre	Inici del procés per a modificar el PDU de la Minería perquè es puguin implantar energies renovables, si no afecten els seus plans de restauració	Urbanisme, ICL
	Octubre	Carles Aleman deixa la presidència d'ICL Iberia	ICL
2022	Gener	Pere Aragonès defensa la minería sostenible a Sùria com a garantia de continuïtat	Generalitat, ICL
	Gener	Iberpotash proposa a Indústria tapar el runam petit de Sùria, enlloc de traslladar-lo	ICL, Indústria
	Febrer	La comissió territorial d'Urbanisme ha validat la modificació del PDU de la Minería i la localització d'un nou dipòsit temporal de sal (que acaba sent l'extensió del Fusteret)	Urbanisme, ICL
	Febrer	El jutjat penal nr.1 de Manresa refusa el Pla de recuperació ambiental presentat per l'empresa Iberpotash per no oferir garanties d'eficàcia plena.	Jutjat penal nr.1 de Manresa,
	Març	ICL estrena nova planta de desgel a Sùria	ICL
	Març	Resolució de la Comissió Territorial d'Urbanisme per la qual s'aprova la Modificació del PDU	Urbanisme, ICL
	Abril	La rasa drenant a la riba esquerra del riu Cardener al Fusteret esdevé plenament operativa.	ICL
	Octubre	Urbanisme aprova la modificació del PDU de Minería del Bages, i així, dona l'autorització a que el runam salí del Cogulló es converteixi en un macroparc solar i pugui crear un nou runam salí a Sùria	ICL, Urbanisme
	Novembre	Vessament de salmorres prop de la fàbrica Vermella del barri de Sant Pau, a Manresa	ICL
	Novembre	En l'última reunió de la Comissió d'Urbanisme de Catalunya Central s'anuncia que el col·lector de salmorres s'acabarà un any més tard del previst (2025)	ICL

2023	Març i juny	Dos episodis de grans vessaments de salmorra a l'entrada del col·lector a Súria malmeten el Pla de les Hortes.	ICL Iberia i Sorigué
	Març	L'ACA expedienta ICL Iberia per un vessament de salmorra a la riera del Tordell	ACA, ICL
	Març	Presentació pública del projecte de parc solar fotovoltaic al runam salí vell	Ajuntament de Súria, ICL, Diputació de Barcelona
	Abril	ICL Iberia inicia el transport de sal de desgel amb ferrocarril.	ICL, Ferrocarrils
	Juny	L'Audiència de Barcelona insta Iberpotash que detalli l'inici de la retirada del runam de Súria i Sallent.	Audiència de Barcelona
	Juny	Associació de Veïns de la Rampinya ha impulsat un recurs contenciós per aturar la modificació que permet posar plaques solars als runams	TSJC
	Juliol	Nou vessament de salmorra del col·lector, aquesta vegada a la riba esquerra del Cardener davant de Sant Joan de Vilatorrada entre el pont Blau i el pont Petit,	ICL
	Agost	Avaria del col·lector de salmorres a Súria	ICL
	Agost	Urbanisme aprova que ICL pugui bombar aigua de la depuradora de Sallent per tractar la sal.	Urbanisme, ICL
	Octubre	Iberpotash tramita un cobriment temporal del runam de Cabanasses.	ICL
2024	Gener	Fi de la restauració del Pla de les Hortes a Súria	ICL
	Març	La Sala 3ª del contenciós del TSJC, en data 06.03.2024, ha acordat desestimar el recurs d'apel·lació interposat per l'Ajuntament de Sallent i Iberpotash SA contra la interlocutòria del 08.09.2022 del mateix tribunal que dicta l'execució forçosa de la sentència 34/2014 de 18.02.2014.	TJSC
	Maig	Castellgalí construirà una planta per tractar l'aigua que capta de pous i millorar-ne la qualitat.	Ajuntament Castellgalí
	Maig	Urbanisme aprova la captació de surgències salines que van a parar al riu a Sallent.	Urbanisme, ICL
	Juny	Vessament del col·lector de salmorres als horts del Fusteret	ICL

	Agost	Urbanisme dóna llum verd definitiu al creixement del runam de Súria	Urbanisme
	Novembre	Súria dona llum verda a la instal·lació d'un camp solar municipal al runam vell.	Ajuntament de Súria
	Desembre	La Direcció General de Canvi Climàtic i Qualitat Ambiental ha publicat el seu informe-proposta sobre el programa de restauració i el pla de gestió de residus del projecte bàsic d'ampliació del dipòsit salí del Fusteret (Súria) en alçada i en superfície, promogut per Iberpotash SA.	La Direcció General de Canvi Climàtic i Qualitat Ambiental
2025	Gener	ICL i Dynanonic volen obrir a Sallent la primera fàbrica de càtodes per a bateries elèctriques a Sallent	ICL i Dynanonic
	Gener	Resolució el ministeri d'Indústria i Turisme conclou que Iberpotash rebrà 18 milions d'euros del PERTE del Vehicle Elèctric.	Ministeri d'Indústria i Turisme, PERTE del Vehicle Elèctric

2. Ampliació de l'anàlisi de la captura institucional en la lògica extractivista

1) Finançament públic de la mineria contaminant

La multinacional ICL s'ha beneficiat de subvencions i ajudes públiques directes en diverses ocasions, que li han facilitat el creixement econòmic.

El 2015 la Comissió Europea atribueix a ICL la coordinació del projecte HERMES per la optimització de la xarxa ferroviària en el transport de mercaderies industrials, una col·laboració que assigna 6,7 milions d'€ a la multinacional.

El 2023, la Diputació de Barcelona aprova l'ajut econòmic de 1.215.077€ per la implementació d'un parc municipal d'energia solar fotovoltaica al runam del Fusteret de Súria, un projecte impulsat per ICL que li permet posposar la restauració del dipòsit salí en qüestió²² (Bricollé, 2023a).

Així mateix, el gener d'aquest 2025 s'anuncia que ICL rebrà una subvenció de 18 milions d'euros del PERTE del Vehicle Elèctric i Connectat, segons una resolució del ministeri d'Indústria i Turisme, per a la creació d'una fàbrica de càtodes per a bateries elèctriques a Sallent²³ (Brunet, 2025).

2) Col·laboracions públicoprivades

Inversió en infraestructura i empreses públiques

ICL Iberia ha invertit en la millora d'infraestructures públiques que li permeten optimitzar la seva producció, i sobretot tirar endavant el Pla Phoenix, però a l'hora creen dependència econòmica i tècnica d'estructures estatals respecte la multinacional. Dos dels aspectes claus d'aquest pla per la "minería sostenible" són la millora del transport ferroviari i la nova terminal portuària.

ICL Iberia i l'empresa pública Ferrocarrils Catalans de la Generalitat (FGC), en el marc de la seva col·laboració històrica, signen un conveni el 2019 per a augmentar

²² Complementar info

²³ Dues setmanes abans ICL i la multinacional Dynanonic anunciaven el projecte que comporta una inversió inicial de 285 milions d'euros i s'ubicarà als terrenys sallentins propietat de l'empresa israeliana. https://montsalat.cat/Prensa/Regio7_250130.pdf

el nombre de trens de mercaderies entre el Bages i el Port de Barcelona, argumentant el “compromís global d’ICL i FGC amb el medi ambient i la descarbonització del transport” (ICL, 2019).

L’augment del transport de mercaderies requereix de la inversió de 77 milions d’euros que ICL Iberia impulsa el 2020 per a una nova terminal al Port de Barcelona, la qual permet doblar la quantitat de mineral que l’empresa trasllada des del Bages: de 800.000 tones a 4 milions anuals (Regió7, 2020).

Concessió d’aigües

Segons la investigació d’El Crític *Qui controla l’aigua de Catalunya* (2024), ICL ocupa la sisena posició en el rànquing d’empreses amb més extracció d’aigua per a ús industrial a Catalunya. L’Agència Catalana de l’Aigua (ACA) li ha concedit diverses autoritzacions per captar un total de 12,8 milions de metres cúbics anuals procedents de diferents fonts, d’entre les quals destaca la concessió específica que té ICL des del 2020 per a captar fins a 6,86 hectòmetres cúbics anuals d’aigua regenerada procedent de la depuradora de Manresa (El Periódico, 2020). Aquesta concessió permet utilitzar fins al 80% de l’aigua tractada que actualment desemboca al riu Cardener, per tal de poder dissoldre la sal que es conduirà al nou col·lector de salmorres.

3. Recursos interposats en contra d'ICL Iberia

Element del procediment	Recurs contenciós contra la fiança i el pla de restauració
Marc temporal	2008–2017
Objecte del litigi	Insuficiència de garanties financeres i manca d'un pla de restauració adequat en l'autorització ambiental atorgada a ICL Iberia per l'activitat d'extracció a Sallent.
Part demandant	Sebastià Estradé
Òrgan competent	Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
Resolució	El TSJC anul·la l'autorització ambiental per insuficiència dels avals i afectació ambiental no avaluada correctament.
Mesures derivades	S'exigeix la presentació d'un pla de restauració del Cogulló d'aplicació immediata i que la Generalitat estableixi una fiança de restauració proporcional al cost real.

Element del procediment	Contenciós contra el POUM del 2010 de Sallent
Marc temporal	2010-2019
Objecte del litigi	La clau 19 del POUM 2010 de Sallent, de l'àrea d'abocament de residus miners, no establia les condicions de protecció del medi ambient ni tenia emparament legal previ.
Part demandant	Associació de Veïns de La Rampinya i Montsalat
Òrgan competent	Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
Resolució	Anul·lació de la clau 19, de l'àrea d'abocament de residus miners.
Mesures derivades	Es posa data a la fi dels abocaments (30 de juny de 2017) i el Departament de Territori i Sostanibilitat modifica el POUM establint una alçada màxima pel runam del Cogulló de 538m sobre el nivell del mar (es rebaixa dels 610m que preveia el pla de 1977), i un màxim de 47,57hectàrees

Element del procediment	Recurs contenciós contra l'autorització ambiental de l'explotació minera de Sallent/Balsareny
Marc temporal	2008-2013
Objecte del litigi	S'impulsa un contenciós contra l'autorització ambiental que atorga Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat per explotar mines Sallent i Balsareny, per ignorar l'impacte ambiental.
Part demandant	Associació de Veïns de La Rampinya i Montsalat
Òrgan competent	Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
Resolució	La sentència anul·la l'autorització ambiental perquè considera que l'estudi d'impacte ambiental presentat per l'empresa no avaluava adequadament els efectes de l'activitat minera sobre el medi ambient, i assenyala que l'autorització no incloïa mecanismes suficients per garantir la gestió adequada dels residus miners, ni per la restauració de les zones afectades, incomplint així la legislació estatal i europea.
Mesures derivades	El tribunal exigeix que s'apliqui immediatament un pla de restauració i que s'estableixi una fiança econòmica ajustada als riscos i a l'escala del passiu ambiental.

Element del procediment	Contenciós contra l'Ajuntament de Sallent per tolerar l'abocament
Marc temporal	2008-2017
Objecte del litigi	En la resolució de l'Ajuntament de Sallent del 18 de juliol de 2008 es desestima la petició de l'AAV La Rampinya d'obrir un expedient de protecció ²⁴ de la legalitat urbanística del runam del Cogulló
Part demandant	Associació de Veïns de La Rampinya i Montsalat
Òrgan competent	Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
Resolució	Aquesta sentència anul·la la resolució de l'Ajuntament de Sallent de 18.08.2008 per la qual es negava a obrir un expedient de protecció de la

²⁴ El seu objectiu és investigar si hi ha hagut alguna infracció o irregularitat en la gestió del territori i imposar, si escau, les sancions o mesures correctores adequades per restaurar la situació a l'estat legal o reglamentari establert.

	legalitat urbanística a l'àrea del runam del Cogulló, i a més, declarava il·legals les pràctiques d'abocament de residus salins ja que no complia amb les normatives ambientals vigents.
Mesures derivades	L'ajuntament és obligat a ordenar la suspensió immediata dels abocaments i a restablir la realitat física alterada. En cas de no complir amb les ordres de la sentència, s'establiria la possibilitat d'executar forçosament la retirada dels residus, la qual cosa va ser objecte de noves sentències en anys posteriors, com la interlocutòria de setembre de 2022, que declarava il·legal l'abocament del Cogulló i instava a Iberpotash a complir amb la retirada dels residus i la restauració de la zona.

Element del procediment	Causa penal per delictes ecològics
Marc temporal	1997–2014
Objecte del litigi	Salinització d'aigües de l'entorn dels runams salins de Súria, Sallent i Balsareny.
Part demandant	Col·lectiu ecologista L'Alzina i Montsalat
Òrgan competent	Jutjat Penal núm. 1 de Manresa
Resolució	Condemna a Iberpotash i als tres directius presents el 1997 per delictes ecològics. Imposa penes de 2 anys presó (reduïdes a 6 mesos) i 13.500€ de multa, també la obligació d'Iberpotash i els acusats d'indemnitzar els afectats i a retornar les aigües a l'estat anterior dels runams.
Mesures derivades	S'exigeix la presentació d'un pla de recuperació ambiental d'un llistat de fonts, torrents i aqüífers afectats, que l'empresa va presentar el 2017. El 2022 el jutjat rebutja el pla i dona el termini d'un mes per a millorar-lo. El 2023 accepta la proposta d'ICL que sigui un tècnic de l'ACA qui valori si el pla és suficient per complir amb la sentència, però l'instaura a precisar terminis d'execució.